

KLP

KLP Skadeforsikring AS
årsrapport 2015

Forsidefoto: Morten Larsen, Tydelig

KLP inviterte i 2015 til en intern fotokonkurranse der ansatte skulle visualisere en av KLPs verdier: åpen, tydelig, ansvarlig og engasjert, eller «For dagene som kommer». Juryens leder var fotograf Olav Storm.

INNHold

Forord	3
Eierstyring og selskapsledelse	4
Styrets årsberetning 2015	6
Regnskap	
Resultatregnskap	13
Balanse	15-16
Oppstilling av endringer i egenkapital	17
Kontantstrømoppstilling	18
Noter	19-48
Revisors beretning	49-50
Aktuarens erklæring	51

Frykter utrygge boforhold for asylsøkere

Strømmen av flyktninger til Norge skaper et stort behov for innkvartering. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) understreker at brannsikkerheten i asylmottakene skal ivaretas, selv om situasjonen er krevende.

31 145 personer søkte asyl i Norge i fjor. Det er nesten 20 000 flere enn året før. Utlendingsdirektoratet venter opptil 50 000 – 60 000 asylsøkere i 2016.

Det brenner tre til tre og en halv ganger oftere i asylmottak enn i private boliger, ifølge operatørbransjen og NHO. Blant annet derfor ble brannsikringskravene skjerpet for norske mottak for noen år siden. Asylmottakene er mer utsatt for brann enn andre typer virksomheter, og det gjelder ikke minst påsatt brann, som vi har sett en rekke eksempler på i Sverige i det siste.

Tiltak for bedre brannsikring

Et asylmottak er et innkvarteringstilbud til personer som søker beskyttelse i Norge i påvente av at søknaden om opphold blir behandlet. Personer som får innvilget søknaden, kan bo i asylmottak inntil de blir bosatt i en kommune. Vi har sentraliserte mottak, desentraliserte mottak, transittmottak (begrenset tid) og mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Med tanke på forsikring ansees det å være større risiko i objekter som benyttes for akuttinnkvartering enn i permanente mottak. Forsikringselskapet vil måtte utføre en helhetlig risikovurdering av hvert enkelt objekt, og står fritt til å stille de sikringskravene som er nødvendig for å gjøre risikoen akseptabel for det enkelte desentraliserte eller sentraliserte mottak.

Det er i dag ingen faste grenser for antallet som kan innkvarteres på hvert mottak. Det avhenger av bygningsmassen og omgivelsene. Et gjennomsnittlig sentralisert mottak har rundt 150 plasser, og mottak for enslige mindreårige har rundt 40 plasser.

Den enkelte kommune er vedtaksmyndighet for nye asylmottak etter plan- og bygningsloven. Utlendingsdirektoratet krever at nødvendige tillatelser skal foreligge idet kontrakten

for et nytt mottak tildeles, med de kravene til brannsikkerhet for sentraliserte og desentraliserte mottak som gjelder.

De viktigste tiltakene DSB satte i gang for asylmottak, var krav til automatiske slokkeanlegg og brannvarslingsanlegg i mottakene. Det sier seg selv at det kan være vanskelig å få installert automatiske slokkeanlegg i midlertidige asylmottak. Anleggene er tidkrevende å installere, og krever store investeringer for eierne som skal drive mottak på kortvarige kontrakter.

Byggeierne har ansvaret

Myndighetene jobber nå med å skaffe et tilstrekkelig antall sengeplasser til flyktningene. Samtidig som debatten om brannsikkerhet er tema i mediene, presiserer DSB at brannsikkerheten i mottakene skal ivaretas. Ansvaret for brannsikkerhet og de tekniske kravene som stilles, endres ikke selv om situasjonen vi står overfor er akutt. Det er viktig at eierne av bygningene som nå tas i bruk til asylmottak, er bevisst på dette ansvaret. Det er ikke rom for snarveier.

Det legges ned et betydelig arbeid og engasjement i håndteringen av flyktningstrømmen til Norge. Vi må ikke glemme brannsikkerheten i arbeidet med å skaffe disse menneskene tak over hodet. Det er fullt mulig å etablere plasser samtidig som brannsikkerheten ivaretas.

Tore Tenold
Administrerende direktør

Eierstyring og selskapsledelse

KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP). KLP Skadeforsikring AS tilbyr skadeforsikringstjenester til kommunal sektor. Selskapet tilbyr også forsikringsløsninger i personmarkedet med spesielle fordeler for medlemmer i KLP.

Selskapet har siden starten i 1993 bygget opp en solid forsikringsportefølje og er en betydelig aktør innenfor disse segmenter til kommunesektoren.

KLP Skadeforsikring AS jobber ut fra eksplisitte lønnsomhetskrav, og skal levere risikoprodukter og yte en service som gir selskapet en ledende posisjon i sitt marked.

Skadeselskapets styrende organer

Generalforsamling

Styret i Kommunal Landspensjonskasse utgjør generalforsamlingen i KLP Skadeforsikring AS.

Generalforsamlingen er selskapets øverste myndighet og velger styre, godkjenner årsregnskap, årsberetning og anvendelse av overskudd, eller dekning av underskudd, samt andre saker som etter lov eller vedtekter hører inn under dennes myndighet.

Styret i KLP Skadeforsikring AS

Styret skal føre tilsyn med selskapets daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig. Styret i KLP Skadeforsikring AS har syv medlemmer og tre varamedlemmer. Tre medlemmer, samt et varamedlem, velges blant ansatte i eierselskapet.

I tillegg velges to styremedlemmer med varamedlemmer av de ansatte i skadeselskapet. To styremedlemmer velges blant personer som ikke er ansatt eller har tillitsverv i selskapet eller i en annen finansinstitusjon. Konsernsjef i KLP oppnevnes normalt som styrets leder.

Styret består av Sverre Thornes (leder), Marianne Sevaldsen, Lene Elisabeth Bjerkan, Jan Hugo Sørensen, Inger Østensjø, Steinar Haukeland (valgt av de ansatte) og Mona Wittenberg (valgt av de ansatte). Varamedlemmer: Mette Selvaag, Marit Syversen Overein (valgt av de ansatte), Eskild Tangerud (valgt av de ansatte). Styret er fra 2016 utvidet med en ansattes representant, med en personlig varamann.

Kontrollorganer

Alle forsikringsselskaper er underlagt kontroll fra Finanstilsynet som kontrollerer at selskapet driver på en betryggende måte, og i samsvar med lovgiving og forskrifter og rundskriv gitt av Finanstilsynet selv. Selskapet har samme ekstern revisor som eierselskapet. Det er for tiden revisjonsselskapet PricewaterhouseCoopers AS som reviderer selskapets regnskap og rutiner.

Konsernet har en sentral stab med interne revisorer som også på et operasjonelt nivå gjennomgår selskapets virksomhet. Internrevisjonen opererer etter instruks fastsatt av styret og rapporterer til styret minimum en gang pr. år i tillegg til en årlig bekreftelse av internkontrollprosessen i selskapet. Konsernets Finansseksjon innehar også enkelte kontrollfunksjoner i forhold til selskapet.

Selskapet benytter balansert målstyring som en viktig del av den strategiske styringen.

Det er i selskapet etablert en Risikostyringskomité bestående av selskapets ledergruppe samt to ledende fagpersoner innen risikostyring og reassuranse. Komiteens mandat er å drøfte selskapets risikobærende evne og vilje, sentrale risikoer i selskapet og forberede fremlegg for selskapets styre innen risikorelaterte tema.

Konsernets Risikostyringsenhet ivaretar rollene som uavhengig risikostyrings- og aktuarfunksjon.

Fra og med 01.01.2016 har selskapet etablert en selskapsintern Compliance-funksjon. Funksjonen rapporterer direkte til administrerende direktør og styret.

Skadeselskapets organisasjon

Ledelsen i KLP Skadeforsikring AS består av administrerende direktør og fem seksjonsledere med ansvar for henholdsvis salg til privatkunder, salg til arbeidsgiversektoren, skadeoppgjør, produkt og stabsfunksjoner.

Ledergruppen i KLP Skadeforsikring AS

PAUL JACOBSEN, ESPEN FRANK OLSEN, ØIVIND GULBRANDSEN, ROBIN ØSTBY,
ELIN EVJEN, TORE TENOLD OG ODD-ARNE HOEL

God vekst og godt fornøyde kunder i 2015

KLP Skadeforsikring AS er en solid forsikringspartner med sunn økonomi og høy kundetilfredshet. Selskapet går inn i 2016 godt rustet for de vekstambisjonene det har for fremtiden, og vil gjennom disse skape verdier for både eier, kunder og deres ansatte.

Gjennom 2015 har selskapet et resultat på 173 millioner kroner, vekst i alle segmenter og stigende medlemsandel blant personmarkedskundene. Selskapet har hatt stor fokus på sitt samfunnsengasjement, både gjennom fokus på skadeforebyggende aktiviteter, elektroniske selvbetjeningsløsninger for kundene og gjennom konsernets fokus på etikk i investeringsvirksomheten.

I det offentlige markedet fikk KLP Skadeforsikring AS flest nye kunder på personalforsikringer i kommuner og fylkeskommuner. I bedriftsmarkedet kom den fulle effekten av satsingen på e-verk i 2015, med et meget godt salgsresultat. Til sammen hadde disse to markedene en økning i premieinntekt på 21 prosent, til en bestand på 762 millioner kroner.

For personmarkedet fortsatte den gode salgsutviklingen gjennom 2015, med 20 prosent økning i premieinntekt til en bestand på 354 millioner. Markedsaktivitetene treffer riktig og gir en økende andel medlemmer i kundemassen. Medlemsandelen er nå på 80 prosent. Av nye kunder i 2015 er 87 prosent medlemmer.

Selskapets porteføljer har hatt en betydelig vekst de siste årene: Millioner kroner

Pr. 31.12.	Offentlig	Bedrift	Person- marked	Totalt
2013	387	225	227	839
2014	411	218	296	925
2015	504	258	354	1 117

Forsikringsåret 2015

DET OFFENTLIGE MARKEDET

Selskapet hadde et høyere tilbudsvolum enn på mange år. Resultatene ble lavere avgangsrater og høyere tilslagsprosent enn de foregående år. Salgsresultatene ble noe høyere enn forventet og gjensalg på eksisterende kunder ble også godt. Salgs- og kundeaktivitetene har vært gode og effektivitet i tilbudsprosessen har vært et fokusområde i selskapet. Effekten av dette er flere tilbud på kortere tid og færre feil i produksjon.

Netto salgsresultat ble 51 millioner (ut over gjensalg). Implementering av gruppeliv i selskapet har vært vellykket og produktet vil bli utviklet ytterligere.

BEDRIFTSMARKEDET

I Bedriftsmarkedet har selskapet utvidet aktivitetene innenfor noen bransjer hvor etablerte produkter kan gjenbrukes. Den største veksten er i energisektoren hvor salget ble på godt over 13 millioner. I de øvrige bransjer er selskapet fortsatt i en oppbyggingsfase i forhold til ansettelse av nye selgere og oppbygging av kompetanse innenfor alle områder.

PERSONMARKEDET

I personmarkedet har selskapet, gjennom prising av produktene og spissing av markedsføringen, blitt enda tydeligere på at målgruppen er medlemmer som har pensjonsordning i KLP via sin arbeidsgiver. Som følge av dette var 87 prosent av nye kunder i 2015 KLP-medlemmer. Resterende nye kunder var i all hovedsak ansatte i kommuner som har egen pensjonskasse.

Internett er i økende grad den prefererte kjøpskanalen for forbrukere, også for forsikringer. Som følge av dette har KLP laget kjøpsløsning for alle produktene via klp.no. 34 prosent av alle nye kunder i 2015 kjøpte forsikringene sine via nettløsningene. I tillegg har over 50 prosent av kundene som kjøper på telefon på forhånd beregnet pris selv før de kontakter oss.

DIGITALISERING

Digitalisering, automatisering og selvbetjening utvikles kontinuerlig. Konsernets nettsider brukes hyppig av selskapets kunder og de opplever å finne relevant og nyttig informasjon på innlogget område. Selskapet har valgt å invitere kundene inn i den videre utvikling av portalen for å sikre økt bruksverdi.

KUNDETILFREDSHET

Gjennom flere tiltak har kvaliteten i avtaleproduksjonen økt og selskapets enheter svarer raskere på kundens henvendelser. Undersøkelser viser at kundene er godt fornøyd. For femte år på rad vant KLP Skadeforsikring AS kundeundersøkelsen som utføres av EPSI (European Performance Satisfaction Index). Selskapet går frem på alle områder, men størst fremgang er det på skadebehandlingen. Kunder som har opplevd en skade er mer fornøyd enn de som ikke har opplevd skader.

I KLPs egen kundetilfredshetsundersøkelse høsten 2015 fikk selskapet en svært god score fra både offentlig-, bedrifts- og personkundene, med økning fra året før. I januar 2015 ble KLP Skadeforsikring AS best i kategorien forsikring i TNS Gallups store kundesentermåling for 2014.

SKADEÅRET 2015

Til tross for en del store eiendomsskader i første kvartal, ble skaderesultatet tilfredsstillende. Tre store branner med skadebeløp over 20 millioner kroner inntraff i 2015. Selskapets erstatningskostnad for disse tre brannene er 73,4 millioner kroner. Yrkesskadebransjen viser et resultat som er betydelig bedre enn budsjettert. Dette skyldes en stor forbedring i risikobildet de siste årene.

Årets forsikringsresultat er påvirket av en rekke naturskader, både høstens flommer og flere stormer. Selskapet hadde i 2015 et underskudd knyttet til naturskader på 34 millioner kroner.

Samfunnsansvar

SKADEFOREBYGGENDE ARBEID

Selskapet har et nært og godt samarbeid med mange aktører i samfunnet. I samarbeid med Norsk Brannvernforening fortsetter informasjonsarbeidet med å øke bevisstheten rundt brannsikkerheten hos utsatte risikogrupper i samfunnet. Prosjektet «Bry deg før det brenner» fokuserer på eldre fordi det er den desidert største risikogruppen, og gruppen eldre vil øke betraktelig de neste tiårene. Det har vært stor aktivitet sammen med de lokale brannvesen, stor aktivitet på sosiale medier og informasjonsfilm på TV.

Arbeidet med systematisk sikkerhetsforvaltning er godt forankret i selskapet og hos mange kommuner. Arbeidet med systematisk HMS-forvaltning bidrar til endret holdning og kultur, noe som medfører større risikoforståelse. Veilederne i systematisk sikkerhetsforvaltning og dataverktøyet IK-bygg effektiviserer og forbedrer arbeidet med å kartlegge bygningers tilstand og skaderisiko. Selskapets engasjement har vært et viktig bidrag både i utvikling og implementering.

Hovedfokuset i selskapets skadeforebyggende arbeid er brannrisiko og hvordan redusere risikoen for skade på mennesker,

miljø og materiell. Det har vært en økning i antall branner i kommunale utleieboliger. Det er satt inn strakstiltak for å redusere risikoen for fremtidige dødsbranner i kommunale utleieboliger samtidig som det er viktig å redusere antall branner.

KOMMUNALE BOLIGER OG ASYLMOTTAK

Det har vært stor oppmerksomhet rundt flyktningssituasjonen og hvordan man ivaretar sikkerheten for beboere i kommunale boliger og asylmottak. Selskapet har sendt ut brev til landets kommuner hvor vi påpeker viktigheten av fokus på person-sikkerhet og at boligene oppfyller krav til sikring. Det har vært en god dialog med alle kunder og samarbeidspartnere. Alle fagdager selskapet har arrangert i tema sikkerhet i kommunale utleieboliger har vært fulltatt. Aktiviteten ute hos kommunene har vært høy gjennom hele året. Selskapet fortsetter dette arbeidet i 2016 og gjennomfører flere regionale samlinger i landet.

KURS OG KONFERANSER

Selskapet har gjennomført 395 aktiviteter hvorav 95 kurs med over 2000 deltakere. Temaene er risikoforståelse og hvordan redusere risikoen for skader. Det har blitt arrangert flere store konferanser i KLP-huset for kunder, forsikringsmeglere og øvrige samarbeidspartnere.

Det er ekstra fokus på tiltak og rådgivning til kunder med negativ skadeutvikling. Det har gitt gode resultater, spesielt på bedriftsmarkedet.

MILJØFOKUS

Siden 2008 har KLP Skadeforsikring AS vært en Miljøfyrtårn-bedrift. I de senere årene har hele KLP-konsernet vært Miljøfyrtårnsertifisert.

Et sterkt miljøfokus er i tråd med selskapets verdier og samfunnsansvar. Selskapet søker å iverksette tiltak for å bedre miljøet på de områder selskapet kan påvirke. Det er et mål å minimalisere papirbruken og det foreligger innsamlings-systemer og returordninger knyttet til selskapets bruk av kontormateriell. Returnert kontor- og forbruksmateriell blir satt i stand og gjenbrukt i den grad det er mulig.

Skadeselskapet har over flere år utviklet elektroniske selvbetjeningsløsninger for å redusere papirforbruket, og i dag mottar 90 prosent av selskapets kunder avtalene elektronisk. Tilnærmet alle nye kunder får faktura og avtale levert elektronisk, og får tilgang til innlogget område via klp.no.

Selv om selskapet som hovedregel ikke er direkte part ved skadeutbedring stilles det miljørelaterte krav til eksterne samarbeidspartnere både innenfor skadeoppgjør, innkjøp og andre tjenester.

Selskapet har i sin innkjøpspolicy lagt til grunn en rekke kriterier, hvor flere omhandler leverandørens holdning til miljø, samfunnsansvar og etikk.

ETIKK I INVESTERINGSPROSESSEN

Den vesentligste andelen av selskapets finansforvaltning skjer gjennom andeler i investeringsfond forvaltet av KLP Kapitalforvaltning AS. KLP-konsernet har gjennom mange år vært en ledende aktør innen etisk og samfunnsansvarlig investeringsaktivitet. FNs konvensjoner og normer for etiske vurderingskriterier er lagt til grunn ved investeringsbeslutninger i fondene. Som konsekvens av dette vil selskap som kan kobles til systematiske eller grove brudd på allment aksepterte miljø- og menneskerettighetsprinsipper, tobakksindustri og våpenproduksjon, ekskluderes fra investeringsporteføljen.

EIERKONTROLL OG SELSKAPSLLEDELSE

KLP-konsernets selskapsstyring er i overensstemmelse med den norske anbefalingen for god eierstyring og selskapsledelse så langt dette er hensiktsmessig i forhold til den gjensidige selskapsformen. KLP Skadeforsikring AS følger de samme reglene.

Om organisasjonen

Selskapet hadde ved utgangen av 2015 130 ansatte (126,5 årsverk) i fast stilling og 6 personer i engasjement. I tillegg kommer personalmessige ressurser knyttet til kjøpte tjenester fra morselskapet. Selskapet har kontor i Oslo.

EN GOD ARBEIDSPASS

Et godt arbeidsmiljø er essensielt for å levere gode resultater og å nå fastsatte mål. Det utføres derfor årlig måling av medarbeidertilfredsheten. I tillegg er viktige indikatorer for arbeidsmiljø sykefravær og antall ansatte som slutter.

Årets medarbeidertilfredshetsmåling gav en fremgang siden 2014 og bekrefter at selskapet har en høy medarbeidertilfredshet, også i forhold til bransjen for øvrig. Det er utarbeidet konkrete tiltak for både å opprettholde dagens nivå - og for på enkelte områder å forbedre det. Endrede krav fra omgivelsene krever tilpasning av ansattes arbeidsinnhold og kompetanse i tråd med det selskapet til enhver tid skal levere til kundene. Personal- og lønnspolitikken må derfor balanseres mellom kostnadseffektivitet, markedstilpasning og fleksibilitet.

For å kartlegge det fysiske arbeidsmiljøet, gjennomføres en HMS gjennomgang (vernerunde) annet hvert år, samt en årlig internkontroll i form av en undersøkelse som besvares av alle ledere. Resultatene følges opp gjennom den årlige systemrevisjonen for HMS. Det er ikke meldt om arbeidsrelaterte skader eller ulykker blant de ansatte i 2015. Det avholdes

også kvartalsvise samarbeidsutvalgsmøter mellom ledelsen og de tillitsvalgte.

Selskapet har i løpet av de siste årene jobbet tett med de ansatte for å forbedre arbeidsprosessene. Målet har vært å gjøre arbeidsprosessene så effektive som mulig for å unngå frustrerende hindre i jobbutførelsen. Dette arbeidet har medført enkelte organisasjonstilpasninger. Selskapet har hatt et godt samarbeid med de tillitsvalgte og vernetjenesten.

TURNOVER OG SYKEFRAVÆR

I 2015 valgte 3 personer tilsvarende 2,5 prosent (7,0) å slutte i KLP Skadeforsikring AS. I samme periode ble det ansatt 10 nye medarbeidere. Samlet sykefravær var 4,3 prosent (4,3), fordelt med 2,0 (1,8) prosent på korttidsfravær og 2,3 (2,5) prosent på langtidsfravær. Samlet utgjør dette 1 317 fraværsdager. Langtidsfraværet skyldes et fåtall ikke-jobbrelaterte fravær. For å nå det konsernfelles målet på et sykefravær under 4,0 prosent, er det gjennomført flere tiltak knyttet til oppfølging av ansatte som har hatt langt sykefravær.

LIKESTILLING OG MANGFOLD

KLP-konsernets nedfellede policy for likestilling og mangfold er basert på respekt for tanken om likeverd og rettferdighet. Dette innebærer bevissthet for kjønnsmessig likestilling, inkludering av personer med redusert funksjonsevne og andre grupper som har problemer med innpass i arbeidslivet. Retningslinjene for rekruttering legger til grunn at man også i disse prosessene er bevisst ønsket om mangfold. Likeledes er selskapets lokaler tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, både som ansatt og som gjest.

Nye medarbeidere gjennomgår et introduksjonsprogram hvor de gjøres kjent med KLPs verdigrunnlag, etiske retningslinjer og policy for likestilling og mangfold. Selskapet vil fortsette å tilby fleksible arbeidsordninger, hjemmekontor og annet, der det er mulig i forhold til stillingens innhold.

Ved den årlige lønns gjennomgangen er det et klart mål fra selskapets side å sikre lik lønnsutvikling for kvinner og menn. Gjennom analyser av lønsplasseringene settes det søkelys på eventuelle skjevheter og sikrer at man over tid jevner ut de historiske skjevhetene som måtte foreligge.

Målsettingen om minst 40 prosent av hvert kjønn blant selskapets ledere på alle nivåer er nådd kun på nivå 2 hvor 5 av 10 er kvinner. Det overordnede målet søkes nådd gjennom blant annet utdanningsstøtte og internrekruttering til lederstillinger. Man skal også aktivt søke å finne kvinnelige kandidater ved ansettelser ved å innkalle et flertall av kvinner til intervju, samt aktivt søke å motivere avdelingsledere for større ansvar. Selskapet skal også jobbe for en god kjønnsfordeling ved nyvalg til styret.

Kjønnsfordelingen i KLP Skadeforsikring AS ser slik ut, fordelt på ledernivå og øvrige ansatte:

Funksjon i bedriften	Kvinner		Menn		Totalt Antall
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
Ledernivå 1	1	16,7 %	5	83,3 %	6
Ledernivå 2	5	50,0 %	5	50,0 %	10
Øvrige ansatte	58	50,9 %	56	49,1 %	114
Midlertidige	2	33,3 %	4	66,7 %	6
Totalt ansatte	66	48,5 %	70	51,5 %	136

Ved utgangen av 2015 var 3 av 6 (50 prosent) styremedlemmer kvinner. Selskapets vedtekter er i 2016 endret slik at selskapet nå skal ha to ansattvalgte styremedlemmer, en kvinne og en mann. Dette innebærer at styret fra og med 2016 vil bestå av 4 kvinner og 3 menn.

Resultat og disponering

Resultatet før skatt ble 172,8 millioner kroner (304,2).

(i millioner kroner)	2015	2014
Opptjent premie for egen regning	1 035,1	841,9
Andre inntekter	1,1	2,2
Finansinntekter og andre inntekter	168,4	235,0
Erstatningskostnader for egen regning	-804,2	-579,1
Sikkerhetsavsetninger mv.	-10,2	-2,6
Driftskostnader	-218,0	-194,1
Driftsresultat før skatt	172,8	304,2
Skattekostnad	-46,6	-64,3
Resultat etter skatt	126,2	239,9
Andre resultatkomponenter	19,3	-16,5
Totalresultat	145,6	223,4

Annen egenkapital er som følge av resultatdisponeringen økt med 145,6 millioner kroner, til 906,4 millioner kroner.

(i millioner kroner)	2015	2014
Totalresultat	145,6	223,4
disponeres slik:		
- til/fra naturskadefond (-/+)	32,5	-23,7
- til/fra garantiordning (-/+)	-3,8	-3,8
- netto konsernbidrag	-99,4	-120,5
- overført til annen egenkapital	-74,9	-75,5
Sum disponering og overføring	-145,6	-223,4

Styret i KLP Skadeforsikring AS anser at resultatregnskapet og balansen, med kontantstrømoppstilling samt noter, gir fyllestgjørende informasjon om den løpende driften og den økonomiske stillingen ved utgangen av året. Styret anser selskapets egenkapital og buffere som tilfredsstillende, og at forutsetningene om fortsatt drift er til stede.

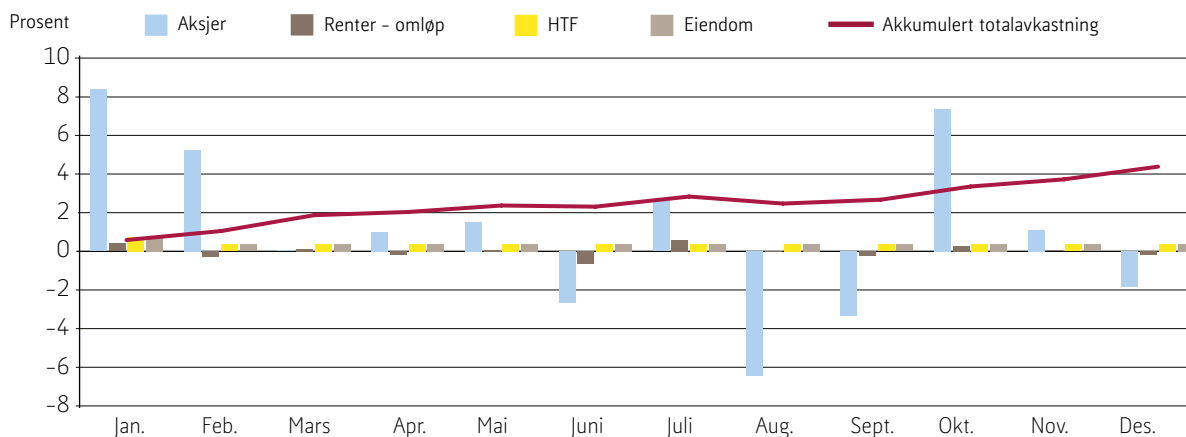
KAPITALAVKASTNING

Avkastningen på investerte midler var på tross av svært urolig aksjemarked, også i 2015 god. Alle aktivaklassene bidro positivt. Samlet avkastning på forvaltede midler ble 4,4 prosent (6,5). Aksjeporteføljen hadde en samlet avkastning på 3,8 prosent. Renteplasseringer i henholdsvis omløp og hold-til-forfall ga 0,8 og 4,6 prosent avkastning. Selskapets eiendomsinvesteringer hadde en avkastning på 17,5 prosent som følge av oppskrivning av selskapets eiendomsinvesteringer.

DRIFTSKOSTNADER

Kostnadsprosenten er fortsatt synkende og var 21,1 prosent (23,1) i 2015. Selv om personmarkedsporteføljen har vokst til å utgjøre om lag 32 prosent av bestandspremien, har selskapet økt salgsarbeidet ytterligere for å generere vekst. Det innebærer at kostnadsandelen fortsatt er høy for denne delporteføljen.

KAPITALAVKASTNING

Kostnadsandelen for selskapets hovedsatsning innen Offentlig og Bedrift var 17,6 prosent (18,2) i 2015.

Kostnadsandelen har vært fallende de siste årene som resultat av vellykket IT-utvikling og andre effektiviserende tiltak. Driften er således innrettet for økt forretningsvolum uten tilsvarende kostnadsvekst.

Soliditet og egenkapital

Selskapets egenkapital økte i løpet av året med 145,6 millioner kroner til 1.267,3 millioner kroner. Selskapet har avsatt 539,9 millioner kroner i sikkerhetsavsetninger, mot et minstekrav på 254,9 millioner kroner.

Likviditetssituasjonen for selskapet har vært tilfredsstillende gjennom hele regnskapsåret. Netto kontantstrøm fra driften var positiv med 175 millioner kroner. Omlag halvparten av årets premieinnbetalinger skjer i løpet av 1. kvartal, mens driftskostnader og skadeutbetalinger vil fordele seg jevner ut over året. Kontantstrømmen vil likevel variere fra år til år avhengig av utbetalingstakten på inntrufne store skader.

Selskapet hadde ved utgangen av året en kapitaldekning på 48,9 prosent, sammenlignet med regelverkets krav på 8,0 prosent. KLP Skadeforsikring AS tilfredsstillter også kravene til solvenskapital med god margin.

SOLVENS 2

Nye krav til solvenskapital innføres fra 01.01.2016 når regelverket knyttet til Solvens 2 innføres. Tidligere krav til solvenskapital og kapitaldekning blir erstattet med nytt regelverk. Selskapets solvenskapital i henhold til nytt regelverk utgjør mer enn det dobbelte av solvenskravet.

Selskapet innleverte i løpet av året sin andre ORSA-rapport (Own Risk and Solvency Assessment). Selskapets datavarehus og rapporteringsrutiner danner videre et godt utgangspunkt for å møte Solvens 2 krav om transparens og offentliggjøring av informasjon.

Solvens 2 stiller også kvalitative krav til selskapets styring og kontroll. Konsernets risikostyringsenhet vil ivareta den uavhengige Risikostyrings- og Aktuarfunksjonen, mens selskapet har valgt å ansette egen Compliance-ansvarlig.

Risikoforhold

KLP Skadeforsikring AS tilbyr forsikringsløsninger for offentlig sektor, bedrifter relatert til denne sektor og deres ansatte. Forsikringsvirksomhet er bygget på selskapets evne og vilje til å ta risiko. Grundige analyse av selskapets forsikringsporteføljer, og samspillet mellom disse, er sentralt i selskapets risiko-håndtering. Analysene er med på å overvåke og kontrollere selskapets risiko. Risikostrategien er basert på et omfattende

modelleringsarbeid hvor det er tatt hensyn til forsikringsrisiko, finansrisiko og samspillet mellom disse. Selskapet har gjennom dette arbeidet definert sin risikobærende evne.

For å sikre en helhetlig risikokontroll er det etablert egen Risikostyringskomité hvor sentrale risikorelaterte tema blir diskutert og fremlegg for selskapets styre forberedt.

Regelmessige rapporter, analyser og evalueringer utfyller den samlede risikostyring i virksomheten.

FORSIKRINGSMESSIG RISIKO

Ved beregning av selskapets risikopremier er storskaderisiko og reassuranseskostnad hensyntatt. Reassuransesprogrammet begrenser selskapets egenregning per skadehendelse. Et annet viktig element knyttet til reassuransen er økt forutsigbarhet rundt selskapets forsikringsresultat.

Som følge av stabilt økende forretningsvolum og god soliditet, har selskapet god evne til å bære risiko for egen regning. Reassuransesprogrammet er optimalisert på bakgrunn av selskapets økonomiske stilling og risikoforhold i forsikringsporteføljen. Avgitt premie til reassuranse utgjorde i 2015 4,7 prosent av forfalt premie.

Selskapet har en stor andel forretning med lang avviklings-tid, noe som sammen med en stor andel storskadeeksponert forretning bidrar til at KLP Skadeforsikring AS har en høyere forsikringsrisiko enn markedet for øvrig. Selskapets voksende forretning innen personkundesegmentet bidrar til å stabilisere selskapets totale risikoresultater. Likeledes vil den forventede gradvise økningen innen bedriftssegmentene over tid ha en stabiliserende effekt.

FINANSIELL RISIKO

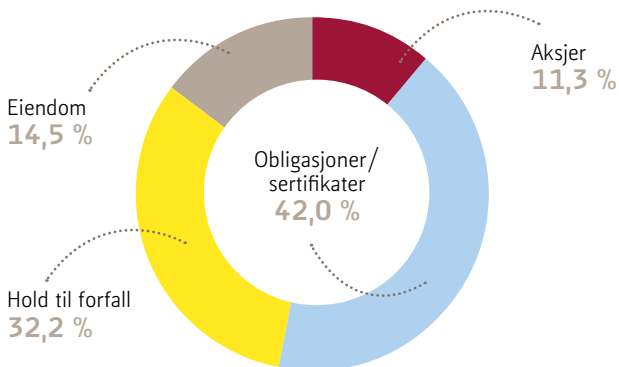
KLP Skadeforsikring AS har en stor andel av sin forretning innenfor bransjer med personskader hvor det normalt tar mange år før erstatningene endelig fastsettes og utbetales. Dermed bygges det opp betydelige forsikringstekniske avsetninger. Finansinntektene utgjør således en stor andel av selskapets verdiskapning.

KLP Skadeforsikring AS forvaltet ved årets utgang 3 835 millioner kroner (3 711). Selskapets finansplasseringer håndteres av KLP Kapitalforvaltning AS, et søsterselskap i KLP-konsernet. Videre eier selskapet andeler i to sentralt plasserte eiendommer.

Selskapets økonomi- og analyseenhet følger løpende opp investeringsaktivitetene, og styret mottar jevnlig rapportering av status og analyser av investeringsporteføljens svingningsrisiko. Styret mottar også jevnlig en uavhengig statusrapport i forhold til gjeldende investeringsrammer.

Valutaterminer og rentederivater benyttes kun for sikringsformål.

AKTIVASAMMENSETNING PER 31.12.2015

Selskapet måler løpende sin risikoeksponering i investeringsporteføljen. Risikorammene relateres direkte til selskapets buf-ferkapital. Disse rammene følges minimum opp på månedlig basis, men vil overvåkes tettere dersom det oppstår finansiell uro. Selskapets risikoeksponering har ikke på noe måletids- punkt oversteget de fastsatte grensene.

SAMSPILLET MELLOM FORSIKRINGS- OG FINANSIELL RISIKO

Samspillet mellom forsikringsrisiko og finansiell risiko analyseres grundig. I dette arbeidet benytter selskapet blant annet et simuleringsverktøy for å finne den optimale finansallokeringen.

Som et ledd i optimaliseringen har selskapet bygget opp en betydelig portefølje av hold-til-forfall obligasjoner hvor forfallsstrukturen er tilpasset utbetalingsprofilen for erstatningsreservene.

En stor andel av selskapets fremtidige erstatningsutbetalinger er knyttet opp mot inflasjon og utvikling i folketrygdens grunnbeløp (G). For å redusere konsekvensen av eventuell økt inflasjon og høy G-vekst har selskapet bygget opp eiendomsinvesteringer og en portefølje av obligasjoner der avkastningen er knyttet direkte opp mot konsumprisindeksen. Det er ønskelig at disse porteføljene øker over tid.

MOTPARTSRISIKO

Den største ikke-statlige enkelteksponering i investeringsporteføljen utgjør 100,8 (100,8) millioner kroner, tilsvarende 2,6 (2,7) prosent av samlede investeringsaktiva.

Selskapet søker i sitt valg av reassurandører å spre avgitt ansvar på et bredt utvalg av reassurandører. Ingen reassurandør hadde svakere kreditt-rating enn A- ved avtaleinngåelse.

LIKVIDITETSRISIKO

KLP Skadeforsikring AS skal ha tilstrekkelig likviditet til å

dekke kortsiktig gjeld. Dette er sikret ved at en stor del av selskapets eiendeler er likvide. De mest likvide investeringsaktivaene forvaltes gjennom syv KLP forvaltede rentefond.

I selskapets reassuranseavtaler har selskapet forbeholdt seg retten til å be om fremskyndet innbetaling når selskapet selv må utbetale store erstatningsbeløp knyttet til enkeltskader.

Likviditetsrisikoen for selskapet knytter seg således først og fremst til kostnader ved frigjøring av midler for å møte forpliktelser ved forfall.

OPERASJONELL RISIKO

Selskapet har fokus på de risikoer som ligger på det administrative plan. Formålet med dette er å sikre enhetlig og korrekt saksbehandling, stabilt driftsmiljø og gode rutiner for betjening av kundene. Selskapet er kvalitetssertifisert gjennom Veritas ISO 9001. Gjennom sertifiseringsordningen blir selskapets rutiner og kvalitetssikringen av disse revidert både av selskapet selv på jevnlig basis, og av Veritas på årlig basis.

Selskapets drift skjer i stor grad ved bruk av elektroniske hjelpemidler. Det er derfor stort fokus på sikring mot, og eventuell håndtering av driftsavbrudd knyttet til IT-systemene.

Det er lagt vekt på gode kontrollrutiner for å sikre at selskapet til enhver tid oppfyller de krav og forventninger omverdenen setter til selskapet som en aktør i det norske finansmarkedet. Det legges vekt på å opptre som en trygg forretningspartner og at selskapets representanter tilfredsstiller strenge etiske krav.

Veien fremover

STRATEGISKE PRIORITERINGER

Selskapet følger med når de offentlige strukturene endrer seg, og har utviklet gode forsikringsløsninger for bedrifter i offentlig sektor. Salgs- og risikokompetansen styrkes og det legges vekt på god samhandling mellom fagmiljøene. Det vil fortsatt være fokus på vekst.

Som et ledd i konsernets samlede satsing mot medlemmene i KLP, øker selskapet innsatsen mot personmarkedet. Dette medfører blant annet at flere ansatte settes inn i dette salgsarbeidet. For å lykkes i dette markedet vil man videreutvikle konkurransekraften i produktene og tjenestene som leveres. Samtidig vil man gjennomføre målrettede markedsaktiviteter for å øke bevisstheten om de medlemsfordelene de har i KLP Skadeforsikring AS.

Endret kundeadferd gjør at KLP setter inn store ressurser på utvikling av gode selvbetjeningsløsninger på nett, både for offentlig-, bedrifts- og personmarkeds-kunder. Gjennom dette vil selskapet gjøre det enklere for kundene å opprette et kundeforhold, og at de enkelt selv kan administrere sitt kundeforhold via gode digitale løsninger.

KLP Skadeforsikring AS jobber målrettet med Lean og kontinuerlig forbedring for å effektivisere arbeidsprosesser. Målet er at dette skal føre til høyere kundetilfredshet og bedre medarbeidertilfredshet, samtidig som det gjør selskapet i stand til å drifte enda mer effektivt.

NYTT REGULATORISK REGELVERK

Nytt regelverk for forsikringsselskap, Solvens 2, innføres med virkning fra 01.01.2016. Det er ennå noen uavklarte områder knyttet til den praktiske gjennomføringen av regelverket, men selskapet er godt forberedt til å møte de utfordringer endringene vil gi.

MARKEDSVURDERING

Kommunereformen kan få betydning for selskapet i form av struktur og størrelse på avtalene. Reformen tar tid og det offentlige innkjøpsregelverket vil styre prosessene når det gjelder kjøp av forsikring. Det forventes derfor om lag like mange tilbud i de nærmeste årene. Med høyere grad av automatisering og gode systemløsninger er selskapet godt rustet til dette.

I tråd med selskapets ambisjon om en styrket markedsposisjon i bedriftsmarkedet, videreføres satsningen mot et utvidet bedriftssegment, deriblant hoteller, varehandel og andre tjenesteytende næringer.

Innen personmarkedet har selskapet et stort potensial i målgruppen, som er medlemmer og pensjonister i KLPs pensjonsordninger. Målgruppen har også blitt betydelig større de siste årene i takt med den store tilflytningen til KLP av kommuner med offentlig tjenestepensjon. KLP Skadeforsikring AS har ambisjoner om at en stor andel av medlemmene skal velge selskapet som sin forsikringsleverandør.

KLP Skadeforsikring AS er en solid forsikringspartner med sunn økonomi og høy kundetilfredshet. Selskapet går inn i 2016 godt rustet for de vekstambisjonene det har for fremtiden, og vil gjennom disse skape verdier for både eier, kunder og deres ansatte.

Oslo, den 19. februar 2016

Sverre Thornes
Leder

Mette Selvaag

Inger Østensjø

Marianne Sevaldsen

Lene Elisabeth Bjerkan

Steinar Haukeland

Valgt blant de ansatte

Mona Wittenberg

Valgt blant de ansatte

Tore Tenold
Administrerende direktør

STYRET I KLP SKADEFORSIKRING AS INGER ØSTENSJØ, MONA WITTENBERG, MARIANNE SEVALDSEN, SVERRE THORNES, STEINAR HAUKELAND, LENE ELISABETH BJERKAN OG METTE SELVAAG. JAN HUGO SØRENSEN VAR IKKE MED DA BILDET BLE TATT.

KLP Skadeforsikring AS Resultatregnskap

Note	Tusen kroner	2015	2014
	TEKNISK REGNSKAP		
4	Forfalte bruttopremier	1 113 333	921 300
4	Avgitte gjenforsikringspremier	-52 352	-50 511
	Endring i avsetning for ikke opptjent bruttopremie	-26 550	-27 663
	Endring i gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	619	-1 258
	Premieinntekter for egen regning	1 035 051	841 868
	Allokert investeringsavkastning overført fra ikke-teknisk regnskap	21 300	41 755
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	2 279	2 210
	Brutto betalte erstatninger	-830 865	-651 125
	Gjenforsikringsandel av betalte bruttoerstatninger	18 190	54 931
	Endring i brutto erstatningsavsetning	-47 019	97 955
	Endring i gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetninger	55 468	-80 853
4	Erstatningskostnader for egen regning	-804 225	-579 093
19	Salgskostnader	-66 639	-58 097
	Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	-151 387	-136 001
20	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-218 026	-194 099
	Andre forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 180	0
	Resultat av teknisk regnskap før sikkerhetsavsetninger	35 200	112 642
	Endring i sikkerhetsavsetning mv.	-10 215	-2 596
	Resultat av teknisk regnskap	24 985	110 046
	IKKE-TEKNISK REGNSKAP		
	Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	83 284	91 504
	Verdiendringer på investeringer	91 724	119 471
	Realisert gevinst og tap på investeringer	-927	29 715
	Administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader	-5 646	-5 737
6	Netto inntekter fra investeringer	168 435	234 952
	Allokert investeringsavkastning overført til teknisk regnskap	-21 300	-41 755
	Andre inntekter	725	941
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	147 860	194 138
	Resultat før skattekostnad	172 845	304 184
22	Skattekostnad	-46 603	-64 298
	Resultat før andre resultatkomponenter	126 242	239 886
	Andre resultatkomponenter		
	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger - ytelser til ansatte	25 772	-22 577
	Endring utsatt skatt andre resultatkomponenter	-6 443	6 096
	TOTALRESULTAT	145 571	223 404
	Herav:		
	Endring i avsetning til naturskadefondet	32 542	-23 709
	Endring i garantiordningen	-3 794	-3 756
	Netto konsernbidrag	-99 383	-120 451
	Årsresultatdisponeringer til(-) / fra(+) annen egenkapital	-74 937	-75 488
	Sum	-145 571	-223 404

KLP Skadeforsikring AS Balanse

Note	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
EIENDELER			
	Aktiverte IT-systemer	17 621	10 137
15	Immaterielle eiendeler	17 621	10 137
9	Investeringer som holdes til forfall	303 220	350 234
9	Utlån og fordringer	930 925	848 241
7	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	1 234 145	1 198 476
	Aksjer og andeler aksjefond	433 835	418 174
	Andeler i eiendomsselskaper	553 792	441 525
8,12	Aksjer og andeler	987 627	859 699
9,12	Andeler rentefond	1 608 362	1 634 774
	Andre finansielle eiendeler	5 172	18 832
7,9	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	2 601 160	2 513 305
Sum investeringer		3 835 305	3 711 781
	Gjenforsikringsandel av ikke opptjent bruttopremie	10 493	9 874
	Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	74 203	18 735
4	Gjenforsikringsandel av brutto forsikringsforpliktelser	84 696	28 609
	Fordringer på forsikringstakere	128 597	97 342
	Fordringer i forbindelse med gjenforsikring	1 721	9 614
	Fordringer innen konsern	0	20 248
	Andre fordringer	1 229	503
	Fordringer	131 547	127 707
	Bankinnskudd	58 440	66 831
	Andre eiendeler	58 440	66 831
SUM EIENDELER		4 127 609	3 945 066

KLP Skadeforsikring AS Balanse

Note	Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER			
Innskutt egenkapital			
	Aksjekapital	220 000	220 000
	Annen innskutt egenkapital	140 866	140 866
13,14	Innskutt egenkapital	360 866	360 866
Opptjent egenkapital			
	Avsetning til naturskadefondet	145 539	178 082
	Avsetning til garantiordningen	39 737	35 943
14	Fond mv.	185 277	214 025
Annen opptjent egenkapital		721 127	546 808
14	Opptjent egenkapital	906 404	760 833
	Avsetning for ikke opptjent bruttopremie	282 502	246 480
	Brutto erstatningsavsetning	1 859 295	1 778 902
	Sikkerhetsavsetninger	539 859	529 644
4	Forsikringsforpliktelser brutto	2 681 655	2 555 026
21	Pensjonsforpliktelser o.l.	53 975	70 555
22	Utsatt skatt	31 024	14 736
Avsetninger for forpliktelser		84 999	85 291
	Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	26 488	30 578
	Forpliktelser i forbindelse med gjenforsikring	1 078	2 328
7	Forpliktelser til kredittinstitusjoner	3	3
	Konsernbidrag	36 758	120 451
	Forpliktelser innen konsern	10 247	9 738
	Andre forpliktelser	5 826	7 443
Forpliktelser		80 400	170 541
	Andre påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	13 285	12 508
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		13 285	12 508
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		4 127 609	3 945 066

Oslo, den 19. februar 2016

Sverre Thornes
Leder

Mette Selvaag

Inger Østensjø

Marianne Sevaldsen

Lene Elisabeth Bjerkan

Steinar Haukeland
Valgt blant de ansatte

Mona Wittenberg
Valgt blant de ansatte

Tore Tenold
Administrerende direktør

KLP Skadeforsikring AS Oppstilling av endringer i egenkapitalen 31.12.2015

2015			
Tusen kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2015	360 866	760 833	1 121 699
Resultat	0	126 242	126 242
Utvidet resultat	0	19 329	19 329
Sum totalresultat	0	145 571	145 571
Transaksjoner med eierne			
Tilbakebetalt egenkapitaltilskudd	0	0	0
Avgitt konsernbidrag netto etter skatt	0	-99 383	-99 383
Mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	99 383	99 383
Sum transaksjoner med eierne	0	0	0
Egenkapital 31.12.2015	360 866	906 404	1 267 270
2014			
Tusen kroner	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2014	360 866	613 368	974 234
Resultat	0	239 886	239 886
Utvidet resultat	0	-16 481	-16 481
Sum totalresultat	0	223 405	223 405
Transaksjoner med eierne			
Tilbakebetalt egenkapitaltilskudd	0	0	0
Avgitt konsernbidrag netto etter skatt	0	-120 451	-120 451
Mottatt konsernbidrag uten skattemessig effekt	0	44 512	44 512
Sum transaksjoner med eierne	0	-75 939	-75 939
Egenkapital 31.12.2014	360 866	760 833	1 121 699

KLP Skadeforsikring AS Kontantstrømoppstilling

Tusen kroner	2015	2014
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER		
Innbetalte premier direkte forsikring	1 092 758	927 480
Utbetalte gjenforsikringspremier	-52 352	-50 511
Utbetalte erstatninger og forsikringsytelser direkte forsikring	-766 553	-631 004
Innbetalte gjenforsikringsoppgjør for erstatninger og forsikringsytelser	25 641	73 662
Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-119 920	-155 253
Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnetninger, arbeidsgiveravgift mv.	-104 966	-94 956
Utbetaling av renter	-2 581	-2 514
Innbetaling av renter	56 844	94 086
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-11	-3
Innbetalinger vedrørende verdipapirer	578 796	1 589 850
Utbetalinger vedrørende verdipapirer	-571 938	-1 689 552
Netto inn- og utbetalinger for kjøp/salg av andre verdipapirer med kort løpetid	13 594	-11 333
Netto inn- og utbetalinger fra eiendomsvirksomheten	25 987	24 941
NETTO KONTANTSTRØM FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER	175 300	74 893
NETTO KONTANTSTRØM FRA INVESTERINGSAKTIVITETER		
Utbetaling ved kjøp av andeler	-51 440	0
Utbetalinger ved kjøp av driftsmidler mv.	-11 800	0
NETTO KONTANTSTRØM FRA INVESTERINGSAKTIVITETER	-63 240	0
NETTO KONTANTSTRØM FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER		
Innbetalinger ved utstedelse av aksjekapital/preferansekapital	0	0
Utbetalinger av konsernbidrag	-120 451	-39 835
NETTO KONTANTSTRØM FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER	-120 451	-39 835
NETTO ENDRING I BANKINNSKUDD	-8 391	35 058
BEHOLDNING AV BANKINNSKUDD VED PERIODENS BEGYNNELSE	66 831	31 773
BEHOLDNING AV BANKINNSKUDD VED PERIODENS SLUTT	58 440	66 831

Note 1 Generell informasjon

KLP Skadeforsikring AS leverer skadeforsikring til kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter både i offentlig og privat sektor. Selskapet leverer også forsikringsprodukter til personmarkedet, primært mot KLPs pensjonskunder. Det største produktområdet er forsikring til offentlig sektor.

KLP Skadeforsikring AS er et aksjeselskap registrert og hjemmehørende i Norge. KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap

av Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Selskapet har hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, 0191 Oslo.

Selskapets årsregnskap for 2015 ble vedtatt av selskapets styre den 19.02.2016.

Note 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsipper

Nedenfor følger en beskrivelse av de vesentligste regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelse av selskapsregnskapet. Disse prinsippene er benyttet konsistent for alle perioder som er presentert, dersom ikke annet fremgår.

2.1 BASISPRINSIPPER

Årsregnskapet fer satt opp i henhold til Forskrift nr. 1241 av 16. desember 1998: «Forskrift om årsregnskap m.m. for forsikrings-selskaper» (årsregnskapsforskriften). Dette innebærer at selskapets årsregnskap er utarbeidet i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (EU-godkjent IFRS/IAS) med de tillegg og unntak som følger av årsregnskapsforskriften.

Selskapsregnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Finansielle eiendeler og gjeld (herunder finansielle derivater) vurdert til virkelig verdi over resultatet.
- Eierandeler i eiendomsselskaper som er heleid i KLP-konsernet er vurdert etter egenkapitalmetoden.
- Utlån og fordring og finansielle eiendeler som holdes til forfall vurderes til amortisert kost.

For å utarbeide selskapsregnskap etter årsregnskapsforskriften, må ledelsen foreta regnskapsmessige estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke selskapets regnskapsførte verdi av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimater. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimater av vesentlig betydning for selskapet er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i tusen kroner uten desimal med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

Det har ikke vært endring i regnskapsprinsippene i 2015.

2.2 SEGMENTINFORMASJON

Selskapets forretningsmessige segmenter er definert i forhold til forretningsområder hvor risiko og avkastning skiller seg fra hverandre. Selskapets segmenter er inndelt i offentlig, bedrift og personmarked.

2.3 OMRREGNING AV FREMMED VALUTA

a) Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Selskapsregnskapet presenteres i norske kroner (NOK), som er den funksjonelle valutaen til selskapet.

b) Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner ved å benytte valutakursen på transaksjonstidspunktet. Valutagevinster – og tap på transaksjoner i utenlandsk valuta resultatføres. Det gjelder også omregning av pengeposter (eiendeler og gjeld) på balansedagen.

Valutavirkningen på ikke-pengeposter (både eiendeler og forpliktelse) inngår som del av gevinst og tap ved vurdering til virkelig verdi. Valutadifferanser knyttet til ikke-pengeposter som aksjer til virkelig verdi over resultatet, inngår som et element i resultatført verdiendring.

2.4 IMMATERIELLE EIENDELER

Selskapets immaterielle eiendeler består i all hovedsak av aktiverte IT-systemer, samt portefølje av gruppeleviskontrakter.

Ved kjøp av nytt IT-system aktiveres direkte henførbare kostnader utbetalt til systemleverandør, samt ekstern konsulentbistand og internt medgåtte kostnader for å få systemet installert og klart til bruk. Ved videreutvikling av IT-systemer aktiveres både eksterne og interne kostnader jfr. ovenfor. Systemendringer som betraktes som vedlikehold kostnadsføres løpende.

Når et IT-system er ferdigstilt, avskrives aktiverte kostnader lineært over forventet brukstid (3 – 12 år). Ved senere aktiveringer grunnet videreutvikling avskrives disse over den opprinnelig fastsatte brukstid med mindre påkostningen øker systemets totale forventede brukstid.

Porteføljen av gruppeleviskontrakter ble kjøpt fra morselskapet KLP i 2015. Kontraktene er overdratt til virkelig verdi og avskrives over 10 år.

Immaterielle eiendeler vurderes for verdifall når det foreligger indikationer på at fremtidig inntjening ikke kan forsvare eiendelens balanseførte verdi. Forskjellen mellom balanseført verdi og gjenvinnbart beløp nedskrives. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter og bruksverdi.

2.5 FINANSIELLE EIENDELER

Selskapets finansielle eiendeler er inndelt i følgende kategorier: Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultat, utlån og fordringer og finansielle eiendeler som holdes til forfall. Hensikten med eiendelen bestemmer klassifikasjonen, og ledelsen foretar klassifiseringen ved anskaffelse av den finansielle eiendelen.

a) Virkelig verdi over resultatet

Denne kategorien inndeles i to underkategorier: 1) Holdt for omsetning, 2) frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse etter virkelig verdi opsjon.

Finansielle eiendeler holdt for omsetning er eiendeler som er anskaffet primært med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger. Virkelig verdi er fastsatt ut i fra observerbare kurser i et aktivt marked, eller der slik pris ikke finnes, gjennom intern modell med jevnlig innhenting av ekstern prising for å kvalitetssikre intern prisingmodell.

Finansielle eiendeler frivillig kategorisert til virkelig verdi over resultat ved anskaffelse består av finansielle eiendeler som forvaltes som en gruppe, og hvor deres inntjening vurderes og rapporteres til ledelsen på grunnlag av virkelig verdi. Størrelsen på porteføljen bestemmes ut fra selskapets ønskede risikospesning mot rente- og aksjemarkedet.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, medtas i resultatregnskapet i den perioden de oppstår. Dette inngår i linjen «Verdiendringer på investeringer».

Kupongrenter er inntektsført etter hvert som de er påløpt, og inngår i linjen «Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler». Aksjeutbytte innregnes i resultatet i linjen «Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler» når selskapets rett til utbytte er fastslått.

Prinsipper for beregning av virkelig verdi for de ulike instrumentene er beskrevet i note 7.

b) Utlån og fordringer

Utlån og fordringer er finansielle eiendeler, som ikke er derivater, med faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked eller som selskapets har intensjon om å selge på kort sikt eller har øremerket til virkelig verdi over resultat.

Utlån og fordringer er inndelt i to underkategorier:

- i) Utlån og fordringer tilknyttet investeringsvirksomheten
- ii) Utlån og fordringer øvrige inklusive fordringer på forsikringstakere

Utlån og fordringer i investeringsvirksomheten består av obligasjoner til amortisert kost som ikke er priset i et aktivt marked.

Utlån og fordringer øvrige inklusive premiefordringer består av premiefordringer og diverse øvrige fordringer.

Utlån og fordringer innregnes i balansen første gang til virkelig

verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost ved bruk av effektiv rentemetode med eventuelt nedskrivning for tap.

Effektiv rente på utlån og fordringer i investeringsvirksomheten resultatføres og inngår i linjen «Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler» i resultatregnskapet.

c) Finansielle eiendeler som holdes til forfall

Finansielle eiendeler som holdes til forfall består av finansielle eiendeler, som ikke er derivater, og som har faste eller bestembare betalinger og definert et forfallstidspunkt, og som selskapet har intensjon og evne til å holde til forfall med unntak for:

- a) de som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi over resultatet
- b) de som oppfyller definisjonen til Utlån og fordringer.

Finansielle eiendeler som holdes til forfall innregnes i balansen første gang til virkelig verdi. Påfølgende måling skjer til amortisert kost med bruk av effektiv rentemetode med fradrag for nedskrivning for tap, og denne verdiendringen inngår i linjen «Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler» i resultatregnskapet.

Virkelig verdi er fastsatt ut i fra observerbare kurser i et aktivt marked.

Kjøp og salg av finansielle eiendeler regnskapsføres på handelsdato, det vil si når selskapet har forpliktet seg til å kjøpe eller selge den finansielle eiendelen. Finansielle eiendeler innregnes til virkelig verdi fra det tidspunkt selskapet overtar rettigheter og forpliktelser knyttet til eiendelen. Direkte kjøpsomkostninger inkluderes i anskaffelseskost med unntak for kjøpsomkostninger knyttet til eiendeler til virkelig verdi over resultat. For disse eiendelene kostnadsføres kjøpsomkostningene direkte. For finansielle eiendeler hvor kjøpsomkostninger inngår i anskaffelseskost, vil differansen mellom transaksjonskurs inklusive kjøpsomkostninger danne grunnlag for verdiendring mot sluttkurs på handelsdagen. Finansielle eiendeler fraregnes når selskapet ikke lenger har rett til å motta kontantstrømmen fra eiendelen eller selskapet har overført all risiko og rettigheter knyttet til eierskapet.

2.6 ANDELER I EIENDOMSSELSKAPER

Selskapet eier fast eiendom gjennom ansvarlige selskaper som er heleid i KLP- konsernet. Disse andelene er klassifisert som «Andeler i eiendomsselskaper». Andelene innregnes etter egenkapitalmetoden. Det innebærer at selskapets andel av over eller underskudd i de ansvarlige selskapene resultatføres og tillegges balanseført verdi sammen med ikke resultatførte egenkapitalendringer.

2.7 ALLOKERT INVESTERINGSVAVKASTNING

Investeringsavkastningen registreres i det ikke-tekniske regnskap. En andel av investeringsavkastningen overføres (allokeres) fra det ikke-tekniske regnskap til det tekniske regnskap.

Ved beregning av allokert investeringsavkastning benyttes et beregningsgrunnlag svarende til «Forsikringsfond brutto» med fradrag for posten «Andre tekniske avsetninger». I tillegg inngår posten «Gjenforsikringsandel av brutto forpliktelser» i beregningen.

Beregningsgrunnlaget fastsettes som et gjennomsnitt for regnskapsåret. Ved gjennomsnittsberegningen benyttes opplysninger om ovennevnte balansepost relatert til inngående og utgående balanser samt opplysninger fra balanseoppstillingen kvartalsvis.

Som forsikringsteknisk rente anvendes regnskapsårets gjennomsnittlige rente på statsobligasjoner med gjenstående løpetid på tre år. Av praktiske årsaker er gjennomsnittet for 2014 og 2015 beregnet ved å anvende data for perioden medio desember for utgående år til medio desember inneværende år. Gjennomsnittlig forsikringsteknisk rente for 2015 er beregnet av Finanstilsynet til 0,76 prosent. For 2014 var den beregnet til 1,55 prosent.

2.8 MOTREGNING

Finansielle eiendeler og finansiell gjeld er bare motregnet i den grad det foreligger en juridisk rett til å motregne forpliktelse mot fordring, samt at forfallstidspunktet for eiendelen samsvarer med forfallstidspunktet for forpliktelsen.

2.9 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Selskapet definerer forsikringskontrakter i tråd med IFRS 4. Et avgjørende vilkår for at en kontrakt defineres som forsikringskontrakt er at den må inneholde betydelig forsikringsrisiko. Produktene selskapet tilbyr tilfredsstillende kravet om betydelig forsikringsrisiko etter denne definisjonen.

Det er gjennomført tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på de regnskapsførte forpliktelsene på forsikringskontraktene står i forhold til forsikringskundernes kontraktsmessige rettigheter. Selskapets avsetninger tilfredsstillende kravene i denne testen, og IFRS 4 stiller ikke ytterligere krav til reservering. Selskapet har derfor benyttet gjeldende norsk regelverk for regnskapsføring av forsikringskontrakter.

2.10 PRODUKTER

I skadeforsikring tilbys følgende produkter:

Yrkesskade og Trygghet

Forsikringskontrakter som dekker kundenes arbeidstagerer for yrkesskader som faller inn under yrkesskadeloven og hovedtariffavtalen. I tillegg tegnes forsikringskontrakter som dekker arbeidstagerne for ulykke i fritiden.

Ulykke

Forsikringskontrakter som dekker kunden for ulykker i fritiden. Det tegnes også forsikringskontrakter som dekker skoleelever i skoletiden.

Brann-Kombinert

Forsikringskontrakter som dekker skade på kundenes eiendommer og eventuelle verditap som påføres kunden ved skade eller tap av eiendommen. Produktet inkluderer også en obligatorisk natur-skadedekning.

Motorvogn

Forsikringskontrakter som dekker skade oppstått ved bruk av kundenes motorvogner.

Ansvar

Forsikringskontrakter som dekker skade påført tredjeperson som en følge av kundenes virksomhet.

Reise

Forsikringskontrakter som dekker skader og tap oppstått på reiser.

Barneforsikring

Forsikringskontrakter som dekker utgifter ved ulykker eller alvorlig sykdom samt inntektsbortfall (uførepensjon).

Gruppeliv

Forsikringskontrakter som dekke kunden for dødsfall og uførhet.

Risikoen for selskapet reduseres gjennom tegning av reassuranskontrakter som dekker erstatninger over gitte beløp per skade i alle bransjer nevnt over.

2.11 FORSIKRINGSTEKNISKE AVSETNINGER

Selskapet skal til enhver tid ha forsikringstekniske avsetninger som gir full dekning av det forsikringstekniske ansvar og annen risiko avledet av forsikringsvirksomheten. Selskapets avsetninger skal i alle tilfeller til enhver tid oppfylle de minstekrav til avsetninger som følger av forskrifter eller av vedtak og regler gitt i medhold til «Forskrift om forsikringstekniske avsetninger og risikostatistikk i skadeforsikring» av 10. mai 1991 nr. 301 og «Utfyllende forskrift om forsikringstekniske avsetninger og risikostatistikk i skadeforsikring» av 18. november 1992 nr. 1242 med oppdateringer.

Følgende fond inngår forsikringstekniske avsetninger:

Avsetning for ikke opptjent premie

Premieavsetningen utgjør den ikke opptjente del av forfalt premie ved regnskapsårets slutt.

Erstatningsavsetning

Avsetningen omfatter avsetninger knyttet til skader som er meldt, men ikke oppgjort. Videre gjelder det skader som er inntruffet, men ikke meldt ved regnskapsårets slutt. Avsetningen inkluderer avsetning til indirekte skadebehandlingskostnader.

Sikkerhetsavsetning

Sikkerhetsavsetning skal sikre selskapets evne til å dekke erstatningsansvar for egen regning grunnet ekstraordinære skadeforløp.

Forsikringslovgivningens krav til forsikringstekniske avsetninger i skadeforsikring er ikke utelukkende knyttet til eksisterende kontrakter med kundene. Tre typer avsetninger faller derfor utenfor den regnskapstekniske gjeldsdefinisjonen, og inngår dermed i selskapets regnskapsmessige egenkapital.

1) Garantiordning

Avsetning til garantiordningen er ment å dekke mulige fremtidige utbetalinger som følger av at et annet skadeforsikringsselskap ikke er i stand til å innfri sine forpliktelser. Avsetningen tilsvarer 1,5 prosent av de tre siste års opptjente bruttopremie. Avsetning til garantiordningen er å betrakte som en betinget forpliktelse og må således klassifiseres som egenkapital.

2) Naturskadefond

Avsetning til naturskadefondet er ment å dekke mulige fremtidige utbetalinger til erstatninger knyttet til fremtidige naturskader. Avsetningen reflekterer forsikringsrisiko, og foretas med utgangspunkt i eksisterende kontrakter, men avsetningen fjernes ikke ved kontraktens opphør. Anvendelse av fondet kan således gå til dekning av fremtidige naturskader som ikke er knyttet til eksisterende forsikringskontrakter. Avsetninger knyttet til fremtidige hendelser kan ikke klassifiseres som en forpliktelse og må derfor klassifiseres som egenkapital.

3) Reassuranseavsetningen

Reassuranseavsetningen representerer avsetning til dekning av de kostnader som påløper hvis en eller flere av selskapets reassurandører ikke dekker sine andeler av de samlede erstatningsforpliktelser. Reassuranseavsetningen klassifiseres som egenkapital og presenteres som en del av annen opptjent egenkapital.

2.12 PENSJONSFORPLIKTELSE ER EGNE ANSATTE

Konsernets pensjonsforpliktelse er forsikringsmessig delvis dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»). Pensjonsansvar utover disse ordningene dekkes over driften. Pensjonskostnadene er behandlet i samsvar med IAS 19. Selskapet har en ytelsesbasert pensjonsordning for sine ansatte. Regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesordninger er nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag av virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet med lineærmetoden. Bruttoforpliktelsen diskonteres til nåverdi ved bruk av rentene på norske høykvalitetsobligasjoner. Gevinster og tap som oppstår ved rekalkulering av forpliktelsen som følge av erfaringsavvik og endringer i aktuariemessige forutsetninger føres mot egenkapitalen via utvidet resultat i perioden de oppstår. Virkningen av endringer i ordningens ytelser resultatføres umiddelbart.

Presentasjon av pensjonskostnaden i resultatregnskapet følger av IAS 1. Av denne standarden fremkommer det valgadgang for netto renteelementet som kan klassifiseres enten som en driftsrelatert kostnad eller som en finanskostnad. Det valget som selskapet gjør må følges konsekvent for senere perioder. Selskapet har presentert pensjonskostnaden under regnskapslinjen «Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader», mens netto renteelementet er presentert i regnskapslinjen «Administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader». Estimatavviket er klassifisert i «Andre resultatkomponenter».

Fellesordningen er en flerforetaksordning, dvs. at den forsikrings-tekniske risiko er fordelt mellom alle kommuner og bedrifter som deltar i ordningen. De økonomiske og aktuariemessige forutsetninger som ligger til grunn for beregning av netto pensjonsforpliktelser baserer seg derfor på forutsetninger som er representative for hele fellesskapet.

2.13 SELSKAPETS EGENKAPITAL

Selskapets egenkapital består av aksjekapital og annen egenkapital. Aksjekapitalen er stiftet av Kommunal Landspensjonskasse, som eier alle aksjene i selskapet. Selskapets aksjer er et omsettelig egenkapitalinstrument, men aksjene er ikke notert på børs eller annen markedsplass.

Annen egenkapital består av mottatt konsernbidrag og opptjent egenkapital.

Det vises også til omtale under pkt. 2.11 hvor det fremgår at avsetning til garantiordningen og avsetning til naturskadepoolen inngår i selskapets egenkapital som bundne fond.

Utdeling fra selskapet er regulert gjennom alminnelige selskapsrettslige bestemmelser.

2.14 REGNSKAPSFØRING AV INNTEKTER

a) Premieinntekter

Premieinntekter inntektsføres med det beløp som forfaller i regnskapsåret. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning mot uopptjent premie. Andel av periodens brutto premieinntekt som tilfaller reassurandør i forbindelse med gjensidig forsikring går til fradrag i brutto premieinntekt.

b) Renteinntekter/kostnader

Renteinntekter og rentekostnader tilknyttet alle rentebærende finansielle instrumenter vurdert til amortisert kost, inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetoden. For rentebærende finansielle investeringer som måles til virkelig verdi klassifiseres renteinntekten som løpende avkastning fra finansielle investeringer, mens effekten av renteendringer klassifiseres som netto urealisert gevinst fra finansielle investeringer til virkelig verdi over resultatet.

2.15 BETALBAR OG UTSATT SKATT

Skattekostnaden i resultatregnskapet består av betalbar skatt og endring utsatt skatt. Skatt blir resultatført, bortsett fra skatt som gjelder poster som er ført i «Andre resultatkomponenter». Utsatt skatt og utsatt skattefordel er beregnet på forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel balanseføres når det kan sannsynliggjøres at selskapet i fremtiden vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd til å nyttiggjøre seg skattefordelen.

2.16 KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Som kontanter og kontantekvivalenter regnes kontantbeholdning og bankinnskudd tilknyttet daglig drift. Bankinnskudd tilknyttet verdipapirvirksomheten er definert som finansiell eiendel. Kontantstrømpoppstillingen er satt opp etter den direkte metoden.

Note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger

Selskapet utarbeider estimater og antakelser om framtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige framtidige hendelser vurdert ut ifra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i framtidige perioder.

3.1 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger i bransjen skadeforsikring er det foretatt individuell skadereservering for alle meldte skader (RBNS). Reserveringene justeres i takt med løpende skadebehandling. Alle åpne skader skal ha en spesiell vurdering minst én gang i året. Avsetning for inntrufne skader som ikke er meldt til selskapet (IBNR), skjer ved hjelp av statistiske modeller. Modellene hensyntar det erfaringsbaserte meldemønsteret innenfor de forskjellige risikogrupperne.

I skadeforsikring foretas det også målinger og justeringer av de totale erstatningsavsetningene (RBNS+IBNR) slik at det totale avsetningsnivået blir målt opp mot endringer i risikoelementer som skadefrekvens, storskadeinnslag, bestandssammensetning og bestandsstørrelse. Erstatningsavsetningene er vurdert til forventningsrett nivå, dvs. at det ikke er sikkerhetsmarginer i denne. Erstatningsavsetningen er ikke neddiskontert, og neddiskonteringseffekten representerer dermed en sikkerhetsmargin.

Erstatningsavsetningen inneholder en avsetning for framtidige indirekte skadebehandlingskostnader (ULAE). Denne beregnes med utgangspunkt i størrelsen på RBNS og IBNR.

Sikkerhetsavsetningen i skadeforsikring skal dekke ekstraordinære fluktuasjoner. Minstekravet tilsvarer et nivå som med 99 prosent sannsynlighet dekker fluktuasjoner i skaderesultatene.

Minstekrav til avsetninger i skadeforsikring er beregnet ved modeller gitt i forskrift om forsikringstekniske avsetninger fastsatt av Finanstilsynet. De faktiske avsetninger overstiger minstekravene.

3.2 ANDELER I EIENDOMSSSELSKAPER

Selskapet eier andeler i eiendomsselskaper organisert som ANS, jmf. note 2, pkt 2.6. ANS-andelene omsettes ikke i et aktivt marked, og virkelig verdi estimeres ut i fra den underliggende eiendoms verdi. Det er heller ikke et aktivt marked for de underliggende eiendommer, og verdifastsettelsen av disse er basert på en intern prisingsmodell hvor det tas utgangspunkt i et langsiktig avkastningskrav for den enkelte eiendom. Verdsettelsen utføres av søsterselskapet KLP Eiendom AS, som har erfaring med å verdsette investeringseiendom for KLP-konsernet. KLP Eiendom AS er en betydelig eiendomsaktør i det norske markedet.

Per 31.12.2015 ble bygninger og faste eiendommer verdsatt ved hjelp av KLP Eiendom AS verdivurderingsmodell. Modellen tar utgangspunkt i neddiskontering av beregnet 20 års kontantstrøm,

og benyttet per 31.12.2015 en diskonteringsfaktor som tilsvarer markedets avkastningskrav for tilsvarende eiendommer.

Følgende hovedkomponenter inngår i framtidig kontantstrøm:

- Gjeldende betingelser, kontraktsutløp og antatt markedsleie
- Ledige arealer med antatt markedsleie
- Parkeringsinntekter, parkeringsareal og antall plasser
- Antatt årlig inflasjon
- Årlig leieregulering i prosent av inflasjon
- Generell ledighet
- Normale årlige driftskostnader
- Normale årlige felleskostnader pr. m²
- Oppgraderingskostnader pr. m² ved nytteleie
- Evt. ytterligere oppgraderingskostnader (år og beløp)
- Antall måneder ledighet ved hvert kontrakts utløp
- Antatt sluttverdi år 20
- Nominelt avkastningskrav

Som en del av verdivurderingen utføres også yieldbetraktninger for den enkelte eiendom og for totalporteføljen. I tillegg til verdsettelse ved bruk av KLP Eiendom AS verdivurderingsmodell innhentes eksterne verdivurderinger for et utvalg av eiendommene. Disse benyttes for å fastsette egne beregningsparametere og for å kvalitetssikre de interne verdivurderingene.

Mindre endringer i avkastningskravet vil gi relativt store utslag i eiendomsverdiene og det antas at vesentlige endringer i spesielt «Gjeldende betingelser, kontraktutløp og antatt markedsleie» samt «Generell ledighet», er de faktorene som vil påvirke regnskapstallene mest.

Sensitivitetsanalysen (tabellen) viser hvordan verdien av en av selskapets sentralt beliggende kontoreiendommer i Oslo endrer seg ved visse endringer i sentrale parametere i selskapets verdsettelsesmodell. Analysen viser endring i verdi (angitt som prosentvis endring) for gitt endring i en parameter under forutsetning av at alle andre parametere holdes uendret. I realiteten vil det være slik at det er innbyrdes sammenheng mellom flere variabler, slik at en endring i en parameter vil medføre endring i en eller flere andre parametere. Oppgitte sensitivitetstall fanger ikke opp slike sammenhenger mot andre variabler, og er kun vist for illustrative formål. Virkningene av endringer i parametere vil variere noe fra eiendom til eiendom

	Endring i parameter	Endring i verdi
Avkastningskrav	+100 bps	-12%
	-100 bps	14%
Markedsleie	+10%	10%
	-10%	-9%
Exit yield	+100 bps	-8%
	-100 bps	12%
Inflasjon	+50 bps	7%
	-50 bps	-6%

3.3 PENSJONSFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Nåverdien av netto pensjonsforpliktelser selskapet har overfor sine ansatte, avhenger av en rekke forutsetninger av økonomisk og demografisk art. Selskapet følger "Veiledningen for fastsettelse av pensjonsforutsetninger" utgitt av Norsk regnskapsstiftelse (NRS). Oppdatert veiledning utgitt 5. januar 2016 er lagt til grunn for oppdatert måling av beste estimat for påløpt forpliktelse og midler per 31.12.2015.

Ved regnskapsføring av pensjonsordninger etter IAS 19 må en rekke aktuarmessige forutsetninger fastsettes. Fastsettelsen involverer betydelige elementer av skjønn og praktiske tilnærminger. Det er lagt vekt på at forutsetningene er innbyrdes konsistente. De parameterne som er av størst betydning for netto pensjonsforpliktelser, er diskonteringsrente, forutsetning om framtidig lønnsvekst, forutsetning om framtidig regulering av folketrygdens grunnbeløp (G-regulering), pensjonsregulering, forutsetninger om framtidig levealder og framtidig uttakstilbøyelighet av AFP.

Selskapet benytter seg av valgadgangen gitt av «Veiledning for fastsettelse av pensjonsforutsetninger» til å bruke renten for foretaksobligasjoner (OMF) som diskonteringsrente med den begrunnelse at man mener at det foreligger et likvid marked for foretaksobligasjoner med lang løpetid. I denne vurderingen er det tatt hensyn til markedsvolum, bid/ask spread, prispålitelighet, omsetningsvolum, hyppighet og utstedervolum. Pr. 31.12.2015 har man brukt en diskonteringsrente på 2,7 prosent.

Forutsetningene om framtidig lønnsvekst, framtidig G-regulering/pensjonsregulering er fastsatt i tråd med veiledningens konkrete anbefaling til henholdsvis 2,5 prosent (lønnsvekst) og 2,25 prosent (regulering av G/pensjoner).

Ved måling av påløpt pensjonsforpliktelse (beste estimat) pr 31.12.2015 er dødelighetstabell K2013BE benyttet. K2013BE tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Det er lagt til grunn en framtidig uttakstilbøyelighet på 45 prosent, det vil si de som tar ut AFP ved fylte 62 år.

3.4 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som er klassifisert som eiendeler der endringer i virkelig verdi resultatføres, og er i stor grad eiendeler som omsettes i et marked slik at markedsværdien kan fastsettes med stor grad av sikkerhet. For noterte papirer med liten omsetning, vurderes det hvorvidt den observerbare kursen kan antas å være reell.

Dersom det konkluderes med at en observerbar markedskurs ikke er representativ for eiendelens virkelige verdi, eller verdipapiret ikke omsettes i et notert marked, estimeres markedsværdien. Estimater baseres på markedsførhold som foreligger på balansedagen. Unoterte rentepapirer prises ut i fra en rentekurve med et risikotillegg som representerer markedets prising av utsteders bransjespesifikke risiko. Rentekurvene innhentes daglig fra ekstern kilde, men spreadkurver innhentes månedlig. Det innhentes jevnlig eksterne priser på en betydelig andel av disse unoterte papirene for å etterprøve egne verdsettelsesmodeller.

3.5 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Finansielle eiendeler som ikke måles til markedsværdi, vurderes for verdifall på balansedagen.

KLP Skadeforsikring AS sin portefølje av obligasjoner vurdert til amortisert kost, inkludert obligasjoner som holdes til forfall, vurderes enkeltvis hvert kvartal. Porteføljen består av høyt kredittvurderte utstedere, og dersom utsteders kredittvurdering endres negativt foretas det nedskrivning kun dersom det i tillegg observeres forhold som oppfattes som en objektiv hendelse som innvirker på framtidige kontantstrømmer fra investeringen.

Note 4 Premier, erstatninger og avsetninger

Tusen kroner	NÆRINGSBETONT					Sum næringsbetonte forsikringer	Ulykkesforsikringer	Kombinerte forsikringer
	Yrkesskade-forsikringer	Trygghets-forsikringer	Kombinerte forsikringer	Motorvogn-forsikringer	Ansvars-forsikringer			
Forfalte premier								
Brutto premier	89 646	61 919	278 516	107 911	46 115	584 109	10 369	101 733
Avgitte premier	1 228	901	35 854	662	263	38 908	83	150
Premier for egen regning	88 418	61 019	242 663	107 249	45 852	545 200	10 286	101 583
Brutto forretning								
Opptjente bruttopremier	89 791	62 325	275 747	114 044	45 359	587 265	9 956	93 588
Påløpne bruttoerstatninger	-65 074	64 119	317 651	98 265	25 216	440 177	3 130	74 307
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader	16 203	10 184	45 571	18 335	6 844	97 137	2 346	26 799
Forsikringsteknisk resultat brutto	138 661	-11 978	-87 474	-2 556	13 299	49 952	4 480	-7 517
Forsikringsrelaterte brutto driftskostnader som ikke kan henføres direkte til bransjer, er fordelt forholdsmessig etter premie.								
Avgitt forretning								
Opptjente premier	1 275	904	35 290	646	272	38 386	94	148
Gjenforsikringsandel påløpne erstatninger	1 105	0	72 882	0	0	73 987	0	0
Forsikringsteknisk resultat	169	904	-37 592	646	272	-35 601	94	148
Egen regning								
Forsikringsteknisk resultat	138 491	-12 882	-49 882	-3 202	13 027	85 553	4 386	-7 665
Finansinntekter	40 900	18 613	20 304	5 993	6 323	92 134	1 323	5 395
Resultat	179 391	5 731	-29 578	2 792	19 350	177 686	5 709	-2 270
Finansinntekter regnes ut ved «oppnådd finansinntekt» på 4,41% multiplisert med gjennomsnittlige avsetninger i den aktuelle bransje.								
Påløpne erstatninger brutto								
Årets skader	76 747	51 239	320 155	95 406	24 370	567 917	6 732	82 041
Avviklingstap for tidligere år	-141 821	12 879	-2 505	2 859	846	-127 741	-3 602	-7 734
Påløpne erstatninger brutto	-65 074	64 119	317 651	98 265	25 216	440 177	3 130	74 307
Påløpne erstatninger for egen regning								
Årets skader	76 747	51 239	248 023	95 406	24 370	495 785	6 732	82 041
Avviklingstap for tidligere år	-142 926	12 879	-3 254	2 859	846	-129 595	-3 602	-7 734
Påløpne erstatninger for egen regning	-66 179	64 119	244 769	98 265	25 216	366 189	3 130	74 307

Tabellen fortsetter på neste side

Note 4 Premier, erstatninger og avsetninger

PRIVATBETONT							2015	2014	2013	2012	2011
Motorvogn- forsikringer	Fritidsbåt- forsikringer	Reise- forsikringer	Sum privat- betonte forsikringer	Naturskade- forsikringer	Andre poolordninger m.m.	Livs- forsikringer					
216 904	7 064	23 295	359 365	52 990	920	115 950	1 113 333	921 300	832 248	750 279	650 287
1 157	17	49	1 457	11 890	0	96	52 352	50 511	57 842	58 992	43 560
215 747	7 046	23 245	357 907	41 100	920	115 854	1 060 982	870 789	774 406	691 287	606 727
199 341	6 311	21 517	330 713	52 395	920	115 490	1 086 784	893 637	786 750	717 181	643 903
147 102	5 330	12 631	242 500	72 718	2 402	120 086	877 883	553 171	557 306	557 938	506 397
55 938	1 767	5 598	92 448	11 055	134	17 253	218 026	194 099	190 833	174 237	158 893
-3 700	-786	3 288	-4 235	-31 378	-1 615	-21 849	-9 126	146 368	38 611	-14 994	-21 387
1 080	13	50	1 384	11 890	0	72	51 733	51 769	58 571	58 233	45 072
0	0	0	0	-329	0	0	73 658	-25 922	-6 813	21 911	-41 962
1 080	13	50	1 384	12 219	0	72	-21 926	77 691	65 384	36 322	87 034
-4 779	-799	3 238	-5 619	-43 597	-1 615	-21 921	12 800	68 677	-26 773	-51 316	-108 421
9 401	382	699	17 200	9 518	2 023	901	121 775	176 496	174 861	170 877	115 812
4 622	-417	3 938	11 581	-34 079	407	-21 020	134 575	245 172	148 088	119 561	7 392
155 165	5 011	13 701	262 650	74 610	2 256	119 493	1 026 926	727 214	636 415	571 272	599 201
-8 063	319	-1 070	-20 149	-1 892	146	593	-149 043	-174 044	-79 108	-13 334	-92 806
147 102	5 330	12 631	242 500	72 718	2 402	120 086	877 883	553 171	557 306	557 938	506 395
155 165	5 011	13 701	262 650	74 610	2 256	119 493	954 794	727 214	636 415	571 272	599 201
-8 063	319	-1 070	-20 149	-1 563	146	593	-150 569	-148 122	-72 295	-35 245	-50 844
147 102	5 330	12 631	242 500	73 047	2 402	120 086	804 225	579 093	564 120	536 027	548 357

Note 4 Premier, erstatninger og avsetninger, forts.

Tusen kroner		NÆRINGSBETONT					Sum næringsbetonte forsikringer
		Yrkesskade-forsikringer	Trygghets-forsikringer	Kombinerede forsikringer	Motorvogn-forsikringer	Ansvars-forsikringer	
Forsikringstekniske avsetninger							
Premieavsetning, uopptjent brutto	31.12.2014	9 146	12 074	32 841	21 352	5 973	81 386
<i>Finanstilsynets minstekrav brutto</i>		9 146	12 074	32 841	21 352	5 973	81 386
Premieavsetning, reassuranseandel		353	229	8 793	149	59	9 582
Premieavsetning, uopptjent f.e.r.		8 793	11 845	24 048	21 203	5 914	71 803
<i>Finanstilsynets minstekrav f.e.r.</i>		8 793	11 845	24 048	21 203	5 914	71 803
Premieavsetning, uopptjent brutto	31.12.2015	9 002	11 668	35 610	15 220	6 729	78 229
<i>Finanstilsynet minstekrav brutto</i>		9 002	11 668	35 610	15 220	6 729	78 229
Premieavsetning, reassuranseandel		307	225	9 356	166	50	10 105
Premieavsetning, uopptjent f.e.r.		8 695	11 443	26 254	15 055	6 679	68 125
<i>Finanstilsynets minstekrav f.e.r.</i>		8 695	11 443	26 254	15 055	6 679	68 125
Erstatningsavsetning, brutto	31.12.2014	833 171	342 287	256 482	75 590	89 456	1 596 985
<i>Finanstilsynets minstekrav brutto</i>		594 671	308 787	217 363	75 590	59 106	1 255 517
Erstatningsavsetning, reassuranseandel		0	0	16 064	0	0	16 064
Erstatningsavsetning, f.e.r.		833 171	342 287	240 418	75 590	89 456	1 580 921
<i>Finanstilsynets minstekrav f.e.r.</i>		581 302	308 250	202 464	74 683	58 019	1 224 718
Erstatningsavsetning, brutto	31.12.2015	730 741	370 008	357 752	80 379	83 077	1 621 958
<i>Finanstilsynets minstekrav brutto</i>		532 741	332 258	294 549	80 379	59 577	1 299 504
Erstatningsavsetning, reassuranseandel		125	0	72 176	0	0	72 301
Erstatningsavsetning, f.e.r.		730 616	370 008	285 577	80 379	83 077	1 549 657
<i>Finanstilsynets minstekrav f.e.r.</i>		522 122	331 436	222 056	79 948	58 828	1 214 389
Sikkerhetsavsetning	31.12.2014	138 741	53 984	171 475	40 027	50 690	454 916
<i>Finanstilsynets minstekrav</i>		58 741	28 984	66 475	20 027	20 690	194 916
Sikkerhetsavsetning	31.12.2015	134 852	54 573	173 062	39 555	50 928	452 970
<i>Finanstilsynets minstekrav</i>		54 852	29 573	68 062	19 555	20 928	192 970
Avsetninger til pool-ordninger og andre spesielle ordninger							
Naturskadepoolen	31.12.2014						
Garantiordningen							
Naturskadepoolen	31.12.2015						
Garantiordningen							

Tabellen fortsetter på neste side

Note 4 Premier, erstatninger og avsetninger, forts.

Ulykkes- forsikringer	Kombinerede forsikringer	PRIVATBETONT			Sum privat- betonte forsikringer	Naturskade- forsikringer	Andre pool- ordninger m.m.	Livs- forsikringer	Totalt 2015
		Motorvogn- forsikringer	Fritidsbåt- forsikringer	Reise- forsikringer					
2 407	44 640	98 025	2 975	8 276	156 323	8 391	0	380	246 480
2 407	44 640	98 025	2 975	8 276	156 323	8 391	0	380	246 480
32	35	212	0	13	291	0	0	0	9 874
2 375	44 605	97 814	2 975	8 263	156 032	8 391	0	380	236 606
2 375	44 605	97 814	2 975	8 263	156 032	8 391	0	380	236 606
2 820	52 785	115 589	3 728	10 053	184 974	8 986	0	10 312	282 502
2 820	52 785	115 589	3 728	10 053	184 974	8 986	0	10 312	282 502
21	37	289	4	12	364	0	0	24	10 493
2 799	52 747	115 300	3 723	10 041	184 610	8 986	0	10 288	272 009
2 799	52 747	115 300	3 723	10 041	184 610	8 986	0	10 288	272 009
20 052	45 367	60 448	1 808	3 596	131 270	42 578	7 314	755	1 778 902
20 052	28 592	57 448	1 108	3 596	110 795	42 578	7 314	755	1 416 959
0	0	0	0	0	0	2 671	0	0	18 735
20 052	45 367	60 448	1 808	3 596	131 270	39 908	7 314	755	1 760 168
20 049	28 590	57 023	1 107	3 595	110 363	39 908	7 314	755	1 383 058
21 289	51 311	73 488	1 597	4 630	152 315	52 665	6 723	25 634	1 859 295
21 289	36 011	73 488	1 472	4 630	136 890	52 665	6 723	25 634	1 521 416
0	0	0	0	0	0	1 902	0	0	74 203
21 289	51 311	73 488	1 597	4 630	152 315	50 763	6 723	25 634	1 785 092
21 285	36 010	73 214	1 472	4 630	136 611	50 763	6 723	25 634	1 434 120
6 476	24 085	37 151	3 535	2 324	73 571	0	1 050	107	529 644
6 476	14 085	22 151	3 535	2 324	48 571	0	1 050	107	244 644
7 007	26 549	42 157	3 668	2 867	82 247	0	965	3 677	539 859
7 007	16 549	27 157	3 668	2 867	57 247	0	965	3 677	254 859
						178 082			178 082
							35 943		35 943
						145 539			145 539
							39 737		39 737

Note 5 Virkelig verdi hierarki

31.12.2015				
Tusen kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 608 362	0	0	1 608 362
Sertifikater	0	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0	0
Obligasjonsfond	1 608 362	0	0	1 608 362
Aksjer og andeler	433 835	0	553 792	987 627
Aksjefond	433 835	0	0	433 835
ANS Andeler	0	0	553 792	553 792
Andre finansielle eiendeler	5 172	0	0	5 172
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	2 047 368	0	553 792	2 601 160

31.12.2014				
Tusen kroner	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler				
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	1 634 774		0	1 634 774
Sertifikater	0	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0	0
Obligasjonsfond	1 634 774	0	0	1 634 774
Aksjer og andeler	418 174	0	441 525	859 699
Aksjefond	418 174	0	0	418 174
ANS Andeler	0	0	441 525	441 525
Andre finansielle eiendeler	18 832	0	0	18 832
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	2 071 781	0	441 525	2 513 305

Endringer i nivå 3 ANS andeler	2015	2014
Inngående balanse	441 525	419 326
Solgt	0	0
Kjøpt	51 440	0
Urealiserte endringer	86 814	47 139
Annet	-25 987	-24 941
Utgående balanse	553 792	441 525

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

- Nivå 1: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.
- Nivå 2: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdato. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.
- Nivå 3: Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdato eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP Skadeforsikring AS er ANS andeler i eiendomsselskaper. Se også note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger, pkt. 3.2 Andeler i eiendomsselskap.

Note 6 Netto inntekter fra investeringer

Tusen kroner	2015	2014
Renter bank	483	1 346
Renter obligasjoner virkelig verdi	25 652	26 783
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til virkelig verdi	26 135	28 129
Renter obligasjoner amortisert kost	57 149	63 375
Renter utlån	0	0
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til amortisert kost	57 149	63 375
Utbytte/renter aksjer og andeler	0	0
Sum renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	83 284	91 504
Verdiendring aksjer og andeler	91 724	130 121
Verdiendring obligasjoner	0	-10 651
Sum verdiendring finansielle instrumenter til virkelig verdi	91 724	119 471
Verdiendring obligasjoner	0	0
Verdiendring utlån	0	0
Sum verdiendring finansielle instrumenter til amortisert kost	0	0
Verdiendring annet	0	0
Sum verdiendringer på investeringer	91 724	119 471
Realisert aksjer og andeler	242	13 296
Realisert obligasjoner	-1 102	16 906
Realisert derivater	0	-453
Realisert annet	-67	-55
Sum realiserte finansielle instrumenter til virkelig verdi	-927	29 694
Realisert obligasjoner til amortisert kost	0	71
Sum realisert finansielle instrumenter til amortisert kost	0	71
Andre finansielle kostnader og inntekter	0	-50
Sum realisert gevinst og tap på investeringer	-927	29 715
Transaksjonsrelaterte kostnader	-515	-306
Forvaltningsgodtgjørelse	-2 550	-2 917
Renteutgifter	-330	-142
Pensjonsberegning egne ansatte	-2 251	-2 373
Sum administrasjonskostnader knyttet til investeringer, herunder rentekostnader	-5 646	-5 737
Sum netto inntekter fra investeringer	168 435	234 952

Noten gir en spesifisert oversikt over linjene i balansen som utgjør «Netto inntekter fra investeringer».

Note 7 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

Nærmere om beregning av virkelig verdi

Virkelig verdi av investeringer notert i et marked er basert på gjeldene kjøpskurs. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter selskapet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylig gjennomførte transaksjoner gjennomført på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter, og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og spreadkurver. Rentekurvene innhentes daglig, mens spreadkurver innhentes månedlig. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

Virkelig verdi i kategoriene «Utlån og fordringer» og «Finansielle eiendeler som holdes til forfall» fastsettes ut ifra interne verdsettelsesmodeller.

De ulike finansielle instrumenter prises dermed på følgende måte:

a) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekxleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes for aksjer:

Oslo Børs
MSCI
Reuters

Oslo Børs har førsteprioritet, deretter MSCI og til slutt Reuters.

b) Aksjer (unoterte)

Selskapet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransjeambefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor Salg/Kjøp spreaden i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under «Salg», justeres pris opp til «Salg». Hvis den er over «Kjøp» justeres den ned til «Kjøp». Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer. For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger, så hentes det inn vurderinger fra meglere som benyttes som grunnlag for å estimere en antatt markedspris.

c) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indekxleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

JP Morgan
Barclays Capital Indices
Bloomberg
Reuters

JP Morgan og Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis stat og corporate bonds). Deretter benyttes Bloomberg foran Reuters med bakgrunn i Bloombergs pris-kilde BVAL. BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Siste prioritet er Reuters.

d) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Reuters som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Reuters). Kursene sammenlignes med kursene fra Bloomberg for å avdekke eventuelle feil.

e) Norske rentepapirer - resten

Alle norske Bonds unntatt stat prises teoretisk. Det benyttes en nullkupongkurve, samt spreadkurver til prisingen. Reuters benyttes som kilde til nullkupongkurven fra 0 til 10 år. Fra 12 år og over benyttes Bloomberg som kilde siden Reuters ikke leverer priser over 10 år. Årsaken til at Bloomberg ikke benyttes for hele kurven, er at Reuters generelt vurderes som bedre enn Bloomberg på det meste av skandinaviske priser.

Spreadkurvene mottas fra Verdipapirfondenes forening. Disse er basert på innhentede spreadkurver fra fem anonyme markedsaktører som blir omarbeidet til en snittkurve. Disse sendes ut ca. en gang i uken.

f) Obligasjoner som måles til amortisert kost (herunder obligasjoner som holdes til forfall)

Markedskurser innhentes for disse verdipapirene etter samme prinsipp som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor. Spreadkurvene leveres av SE Banken og Swedbank.

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, foretas det på balansedagen en vurdering av hvorvidt det finnes objektive indikatorer for verdiforringelse av den enkelte finansielle eiendel eller en gruppe av ensartede finansielle eiendeler.

Ved vurderingen av om det foreligger verdiforringelse legges det vekt på hvorvidt utsteder/debitor har vesentlige finansielle vanskeligheter, om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold, det vurderes om det er sannsynlig at skyldner går konkurs, det ikke lenger finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter eller det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Vurderingen baseres utelukkende på historiske forhold, framtidige hendelser vurderes ikke uansett grad av sannsynlighet.

Dersom det foreligger objektive bevis foretas det nedskrivning. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny, forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med hhv. opprinnelig effektiv rente (eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (eiendeler med flytende rente). Nedskrivningen føres mot avsetningskonto og innregnes i resultatregnskapet. En eventuell reversering av tidligere nedskrivning føres tilbake mot avsetningskonto via resultatet.

Note 7 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser (forts.)

Tusen kroner	31.12.2015		31.12.2014	
	Balanseført verdi	Virkelig verdi	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Eiendeler målt til amortisert kost				
Investeringer som holdes til forfall - målt til amortisert kost				
Norske hold til forfall obligasjoner	193 385	202 309	209 445	226 775
Opptjente ikke forfalte renter	2 455	2 455	2 801	2 801
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	104 981	116 764	134 979	154 573
Opptjente ikke forfalte renter	2 399	2 399	3 009	3 009
Sum investeringer som holdes til forfall	303 220	323 927	350 234	387 158
Obligasjoner klassifisert som utlån og fordringer- målt til amortisert kost				
Norske obligasjonslån	407 878	454 218	435 829	486 800
Opptjente ikke forfalte renter	8 820	8 820	9 949	9 949
Utenlandske obligasjonslån	504 521	527 740	394 527	434 079
Opptjente ikke forfalte renter	9 706	9 706	7 937	7 937
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	930 925	1 000 483	848 241	938 765
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost	1 234 145	1 324 411	1 198 476	1 325 923
Eiendeler målt til virkelig verdi				
Andeler i eiendomsselskap	553 792	553 792	441 525	441 525
Norske aksjefond	433 835	433 835	418 174	418 174
Sum aksjer og andeler	987 627	987 627	859 699	859 699
Norske obligasjonsfond	1 608 362	1 608 362	1 634 774	1 634 774
Sum rentefondsandeler	1 608 362	1 608 362	1 634 774	1 634 774
Sum andre finansielle eiendeler	5 172	5 172	18 832	18 832
Sum finansielle eiendeler til virkelig verdi	2 601 160	2 601 160	2 513 305	2 513 305
Sum investeringer	3 835 305	3 925 570	3 711 781	3 839 228

Note 8 Risikostyring

Selskapet er gjennom sin virksomhet eksponert for forsikrings- og finansiell risiko. For selskapet er den overordnede risikostyringen innrettet mot at den finansielle risikoen håndteres på en slik måte at man til enhver tid imøtekommer de forpliktelsene forsikringskontraktene påfører virksomheten.

Risikostyringen håndteres av selskapets økonomienhet som ser til at styrets retningslinjer for risikohåndtering blir ivaretatt. Selskapet har også etablert en egen risikostyringskomite bestående av selskapets ledergruppe samt to andre sentrale medarbeidere som faste deltakere.

KLP-konsernets risikostyringsenhet ivaretar rollen som uavhengig risikostyringsenhet.

8.1 Forsikringsrisiko

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at det inntreffer et forsikringstilfelle og usikkerheten i størrelsen på erstatningsutbetalingen. Usikkerheten på porteføljenivå er i tillegg påvirket av faktorer som lovendringer og rettsavgjørelser. Den relative forsikringsrisikoen vil være mindre jo større totalporteføljen er. Den samlede forsikringsrisikoen vil også bli mindre ved at porteføljen har en geografisk spredning og er spredt på forskjellige forsikringsprodukter. I tillegg er det en risiko for at erstatningsavsetningen, det vil si det beløp som er avsatt for skader, vil avvike fra de endelige erstatningene for disse skadene.

I tabellen under vises resultateffekten ved 1 prosent endring i kostnader, premienivå, skadeutbetalinger og erstatningsavsetning:

1 % endring i kostnader	2,2 MNOK
1 % endring i premienivå	10,4 MNOK
1 % endring i skadeutbetalinger	8,1 MNOK
1 % endring i erstatningsavsetning	17,9 MNOK

Det er utarbeidet retningslinjer for hvilke typer risiko selskapet aksepterer i sin portefølje. I utgangspunktet aksepteres risikoer fra kunder som ligger innenfor selskapets primære målgrupper så sant forsikringsomfanget ligger innenfor de produktene selskapet ordinært tilbyr. Premie differensieres ut fra den enkelte kundes risiko. Ved grensetilfeller følges særskilte beslutningsrutiner før risiko kan overtas.

Selskapet reduserer sin forsikringsrisiko, herunder konsentrasjonsrisiko, ved reassuransedeckninger som begrenser selskapets egenregning per skade. For å redusere kredittrisiko mot reassurandører benyttes kun reassuranseselskaper med tilfredsstillende kredittrating. I tillegg fordeles hver enkelt reassuranskontrakt mellom flere uavhengige reassurandører.

8.2 Finansiell risiko

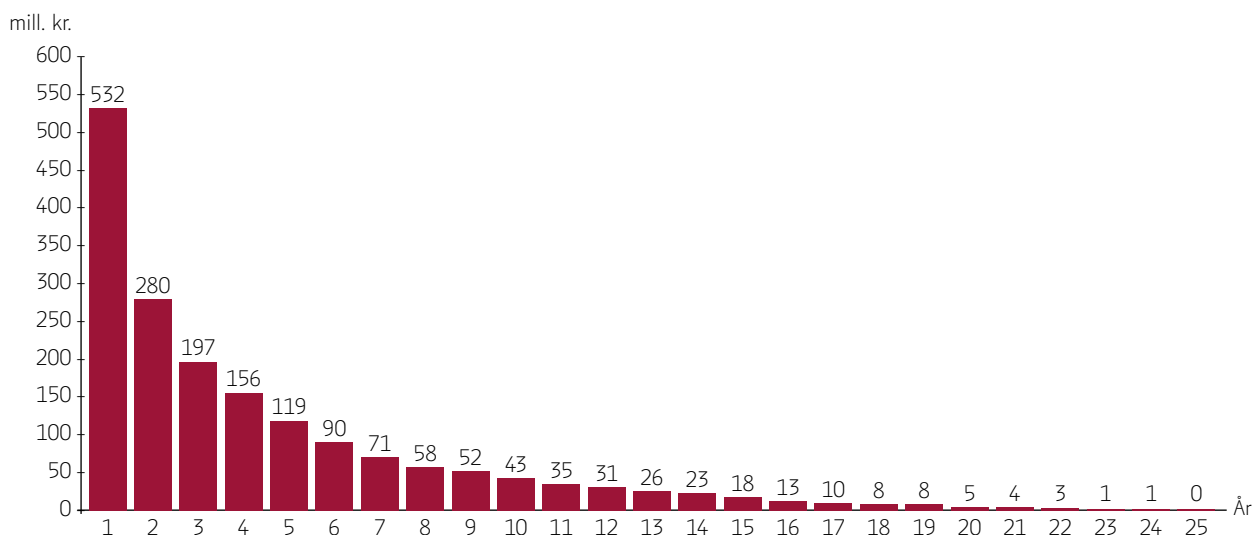
Selskapets finansielle risiko består av likviditetsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

a) Likviditetsrisiko

Selskapet har behov for likviditet i forhold til å utbetale erstatningsoppgjør i forbindelse med forsikringsvirksomheten. I tillegg er det behov for likviditet til å håndtere selskapets løpende forpliktelser relatert til den daglige drift.

Selskapets erstatningsavsetning per 31.12.2015 forventes å ha følgende forfallsprofil:

Erstatningsreserve per 31.12.2015

Risikoen for at selskapet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld er svært liten ettersom en stor del av selskapets eiendeler er likvide.

Selskapets likviditetsstrategi innebærer at selskapet til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte selskapets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler. Aktivasammensetningen i selskapets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå.

KLP Kapitalforvaltning AS forvalter selskapets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Selskapets økonomienhet overvåker utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Selskapets styre vedtok i desember 2015 en kapitalforvaltningsstrategi for 2016. Den inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

b) Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser på aksjer, obligasjoner og andre verdipapirer og valuta. Markedsrisikoen avhenger både av volatiliteten i markedsprisene og posisjonenes størrelse. Utviklingen i norske og internasjonale verdipapirmarkeder har generelt stor betydning for selskapets resultater.

Aksjeeksponeringen er vurdert som å være den største finansielle risikofaktoren på kort sikt. På lengre sikt er imidlertid risikoen for lave renter av større betydning. Forsikringstekniske avsetninger påvirkes, slik regelverket i dag er utformet, ikke direkte av endringer i markedsrenten. Ved eventuell fremtidig overgang til markedsverdi på forpliktelsene, vil reservenes størrelse for langhalet forretning variere i tråd med renteendringer.

Selskapet har en strategi som innebærer valutasikring av hoveddelen av internasjonal eksponering. Sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater, og den økonomiske sikrings-effekten kommer til uttrykk gjennom ordinær regnskapsmessig behandling uten bruk av sikringsbokføring. Som hovedregel er alle selskapets renteinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner. Investeringer i KLP Aksje Global Indeks II er på samme måte sikret tilbake til norske kroner, mens investeringer i KLP AksjeNorden løper usikret i sine originale valutaer.

I selskapets forvaltning brukes derivater prinsipielt for risikoreduksjon samt for kostnads- og tidseffektiv implementering av verdisikring eller tilpasninger i investeringsporteføljen. I mange tilfeller vil det både være billigere og raskere å foreta risikoendringer ved hjelp av derivater enn ved handel i underliggende instrumenter. Et eksempel kan være kortsiktige justeringer av aksjeeksponering i globale markeder.

Selskapets markedsrisiko vurderes fortløpende ved hjelp av stresstester og statistiske analyseverktøy. Selskapet leverer beregninger i henhold til stresstester utviklet av Finanstilsynet.

Sensitivitetsanalyse markedsrisiko

Markedsrisikoen i et forsikringsselskap kan måles på forskjellige måter. Selskapet benytter Finanstilsynets generelle stresstest for måling av markedsrisiko. Denne er kalibrert etter et 1 av 200 års nivå (99,5 prosent).

Ved årsskiftet 2015/16 var aksjeeksponeringen vel 11,3 prosent, hvorav ca. 1,2 prosentpoeng var eksponert mot norske aksjer. Andeler i eiendomsselskaper utgjorde ca. 14,5 prosent.

Oppstillingen nedenfor viser sum markedsrisiko for KLP Skadeforsikring AS beregnet i henhold til Finanstilsynets stresstest.

Markedsrisiko	31.12.15	31.12.14	31.12.13
KLP Skadeforsikring AS	488 mill.	489 mill.	439 mill.

c) Kredittrisiko

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

I forbindelse med reassuranse foreligger det også en kredittrisiko. Dette følges opp av selskapets økonomienhet.

Selskapet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner og har en portefølje av utelukkende gode kreditter med høykredittkvalitet, jfr. ratingbyråenes rangeringer. I porteføljen av hold til forfall- og anleggsobligasjoner på ca. 1,2 milliarder kroner er 12,5 prosent ratet AAA. Selskapet har ca. 728 millioner kroner i et internasjonalt kredittobligasjonsfond. Kreditteksponeringen i dette fondet følger tett eksponeringen til Barclays Capital Aggregate Corporate Indeksen. Fondet er ratet av S&P til A-. Uratet / non investement grade innebærer nesten utelukkende at papirene ikke innehar rating. Dette gjelder i all hovedsak enkelte norske finansinstitusjoner, kommuner/fylkeskommuner og andre investeringer innen norsk finans.

Det er ikke foretatt nedskrivning for kredittap i selskapets obligasjonsportefølje i de perioder som presenteres i dette årsregnskapet.

Note 9 Kredittrisiko

31.12.2015 Tusen kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Øvrige	Totalt
Andre finansielle eiendeler	5 172	0	0	0	0	5 172
Investeringer som holdes til forfall	303 220	0	0	0	0	303 220
Utlån og fordringer	621 987	0	11 714	0	297 224	930 925
Andeler rentefond	649 750	0	86 263	0	872 348	1 608 362
Sum	1 580 129	0	97 977	0	1 169 572	2 847 678

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Andre finansielle eiendeler	0	184	4 988	0	5 172
Investeringer som holdes til forfall	121 486	70 581	51 020	60 132	303 220
Utlån og fordringer	32 639	151 795	401 935	35 618	621 987
Andeler rentefond	0	0	649 750	0	649 750
Sum	154 125	222 560	1 107 693	95 750	1 580 129

31.12.2014 Tusen kroner	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Øvrige	Totalt
Andre finansielle eiendeler	18 832	0	0	0	0	18 832
Investeringer som holdes til forfall	330 208	0	0	0	20 027	350 234
Utlån og fordringer	565 024	0	11 601	0	271 616	848 241
Andeler rentefond	557 687	0	94 472	0	982 615	1 634 774
Sum	1 471 751	0	106 073	0	1 274 258	2 852 082

Spesifisering av investment grade	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Andre finansielle eiendeler	0	18 357	475	0	18 832
Investeringer som holdes til forfall	60 985	56 743	152 644	59 836	330 208
Utlån og fordringer	216 831	51 430	296 763	0	565 024
Andeler rentefond	0	0	557 687	0	557 687
Sum	277 816	126 531	1 007 569	59 836	1 471 751

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moody's Investor Services og Fitch Ratings. Alle tre ratingbyråer er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Tabellen viser eksponering mot ratingkategoriene som ratingbyråene benytter seg av, dette er konvertert til S&P sin inndeling hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Det er den dårligste ratingen av de tre som er benyttet i noteinndelingen. Uratet / non Investment grade gjelder i all hovedsak rentepapirer utstedt av norsk offentlig sektor, norske finansinstitusjoner og andre investeringer innen norsk finans. KLP Skadeforsikring AS har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under denne kategorien.

Sum som vises på hver kategori er avstembare mot linjer i balansen.

Ti største motparter Millioner kroner	31.12.2015	31.12.2014
Motpart 1	100 776	105 607
Motpart 2	100 380	85 564
Motpart 3	70 860	70 878
Motpart 4	60 132	59 836
Motpart 5	55 895	56 953
Motpart 6	52 121	55 870
Motpart 7	51 845	52 288
Motpart 8	51 415	51 547
Motpart 9	50 851	51 430
Motpart 10	50 716	50 867
Totalt	644 991	640 840

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP Skadeforsikring AS har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti). Tidligere rapporterte 2014 tall har endret rating informasjon. Nå sammenstilles tallene fra Moody's, Fitch og S&P, i motsetning til bare ett av byråene tidligere.

Note 10 Renterisiko

31.12.2015 Tusen kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
Eiendeler							
Aksjefondsandeler ¹	16	0	0	0	0	161	177
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	0	0	0	0	0	0	0
Rentefondsandeler	-47 384	0	0	0	0	6 546	-40 838
Utlån og fordringer	0	0	0	0	0	228	228
Sum	-47 368	0	0	0	0	6 935	-40 433
31.12.2014 Tusen kroner	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
Eiendeler							
Aksjefondsandeler ¹	23	0	0	0	0	129	152
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	0	0	0	0	0	2 410	2 410
Rentefondsandeler	-48 817	0	0	0	0	2 104	-46 712
Utlån og fordringer	0	0	0	0	0	337	337
Sum	-48 794	0	0	0	0	4 980	-43 814

Renterisiko på lengre sikt kan antas å være betydelig på bakgrunn av en stor andel investeringer i rentebærende papirer og fluktusjon i rentenivået.

Noten viser resultateffekten ved endring av markedsrenten på en prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko. Virkelig verdi risiko er beregnet ved endring i virkelig verdi på relaterte instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Flytende rente risiko indikerer endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt KLP Skadeforsikring AS.

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

Note 11 Valutarisiko

31.12.2015 Tusen kroner	Balanseposter eksl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs Valuta/NOK	Sum		Nettoposisjon i NOK
	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld		Eiendeler	Gjeld	
Valuta								
AUD	1 659	0	31	-1 484	6,440	1 691	-1 484	1 334
CAD	4 406	0	68	-4 155	6,372	4 474	-4 155	2 035
CHF	1 702	0	25	-1 611	8,843	1 727	-1 611	1 031
DKK	5 382	0	12	-2 064	1,288	5 394	-2 064	4 291
EUR	20 332	0	314	-20 331	9,615	20 645	-20 331	3 022
GBP	4 917	0	60	-4 817	13,046	4 977	-4 817	2 087
HKD	3 721	0	158	-3 703	1,142	3 879	-3 703	201
ILS	562	0	0	-403	2,275	562	-403	363
JPY	467 186	0	14 089	-466 632	0,074	481 275	-466 632	1 077
NZD	36	0	0	-36	6,060	36	-36	1
SEK	11 247	0	219	-4 046	1,050	11 466	-4 046	7 790
SGD	329	0	13	-277	6,239	342	-277	406
USD	75 593	0	738	-75 447	8,851	76 330	-75 447	7 816
Sum valutaposisjoner								31 454

31.12.2014 Tusen kroner	Balanseposter eksl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs Valuta/NOK	Sum		Nettoposisjon i NOK
	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld		Eiendeler	Gjeld	
Valuta								
AUD	1 788	-1	297	-1 883	6,136	2 084	-1 884	1 231
CAD	4 619	0	467	-4 750	6,473	5 086	-4 750	2 176
CHF	1 829	0	394	-2 156	7,545	2 223	-2 156	504
DKK	3 902	0	412	-2 059	1,218	4 315	-2 059	2 748
EUR	20 588	0	1 051	-21 257	9,072	21 639	-21 257	3 467
GBP	5 586	0	544	-6 045	11,691	6 130	-6 045	996
HKD	4 096	0	1 043	-5 026	0,967	5 139	-5 026	109
ILS	463	0	88	-481	1,927	551	-481	135
JPY	479 406	0	97 172	-572 029	0,063	576 578	-572 029	284
NZD	36	0	7	-43	5,860	43	-43	-1
SEK	11 437	0	918	-5 269	0,958	12 355	-5 269	6 786
SGD	408	0	74	-432	5,658	482	-432	282
USD	79 799	0	5 792	-84 853	7,498	85 591	-84 853	5 535
Sum valutaposisjoner								24 254

Noten viser brutto eksponering mot valuta på eiendel- og gjeldssiden, fordelt på underliggende investering og sikring. Noten omfatter valutaposisjoner selskapet har indirekte gjennom fond, samt direkte valutaposisjoner.

Selskapet har en strategi som innebærer valutasikring av hoveddelen av internasjonal eksponering. Sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater, og den økonomiske sikringseffekten kommer til uttrykk gjennom ordinær regnskapsmessig behandling uten bruk av sikringsbokføring. Som hovedregel er alle selskapets renteinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner. Investeringer i KLP Aksje Global Indeks II er på samme måte sikret tilbake til norske kroner, mens investeringer i KLP AksjeNorden løper usikret i sine originale valutaer.

Note 12 Andeler verdipapirfond og ansvarlige selskaper

31.12.2015			
Tusen kroner	Antall	Anskaffelseskost	Markedsverdi
AKSJEFOND			
KLP Aksjglobal Indeks II	189 553	202 875	351 117
KLP Aksjglobal Lavbeta I	12 916	16 983	20 275
KLP Aksjenorden Indeks	4 186	7 461	15 662
KLP AksjeNorge	9 718	21 253	46 781
Sum aksjefond		248 572	433 835
RENTEFOND			
KLP FRN	563 705	583 384	573 673
KLP Pengemarked	31 330	31 391	31 184
KLP Obligasjon 1 år	38 106	38 331	38 153
KLP Kredittobligasjon	130 779	139 467	139 899
KLP Obligasjon 3 år	40 643	42 387	41 625
KLP Obligasjon 5 år	37 068	48 403	47 814
KLP Obligasjon Global I	572 674	588 649	649 750
KLP Statsobligasjon	82 803	84 620	86 263
Sum rentefond		1 556 632	1 608 362
ANDELER I EIENDOMSELSKAPER			
Andeler i Byporten ANS			309 243
Andeler i Frydenlund Eiendom ANS			244 549
Sum andeler i eiendomsselskap			553 792
31.12.2014			
Tusen kroner	Antall	Anskaffelseskost	Markedsverdi
AKSJEFOND			
KLP Aksjglobal Indeks II	189 553	202 875	343 458
KLP Aksjglobal Lavbeta I	12 916	16 983	17 523
KLP Aksjenorden Indeks	4 186	7 461	12 855
KLP AksjeNorge	9 718	21 253	44 339
Sum aksjefond		248 572	418 174
RENTEFOND			
KLP FRN	351 135	363 525	363 469
KLP Pengemarked	233 832	234 476	234 418
KLP Obligasjon 1 år	136 025	136 838	136 835
KLP Kredittobligasjon	126 825	135 237	139 163
KLP Obligasjon 3 år	48 814	50 935	51 251
KLP Obligasjon 5 år	42 913	56 056	57 480
KLP Obligasjon Global I	497 466	503 861	557 687
KLP Statsobligasjon	89 471	91 364	94 472
Sum rentefond		1 572 294	1 634 774
ANDELER I EIENDOMSELSKAPER			
Andeler i Byporten ANS			229 313
Andeler i Frydenlund Eiendom ANS			212 211
Sum andeler i eiendomsselskap			441 525

Note 13 Aksjekapital

Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
Aksjekapital		
Antall aksjer 01.01.	68 750	68 750
Antall aksjer 31.12.	68 750	68 750
Aksjekapital 01.01.		
	220 000	220 000
Aksjekapital 31.12.	220 000	220 000
Totalresultat etter skatt pr. aksje i kroner	2 117	3 250

Selskapet har én aksjeklasse fordelt på 68.750 aksjer à kr. 3.200,00. Det er ingen bestemmelser i vedtektene vedrørende eventuelle begrensninger i stemmerett.

KLP Skadeforsikring AS er et heleid datterselskap av Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og inngår i konsernregnskapet til KLP. KLPs forretningskontor har adresse Dronning Eufemias gate 10, Oslo. Der kan man ved henvendelse få utlevert konsernregnskapet. Dette er også tilgjengelig på www.klp.no.

Note 14 Kapitaldekning, solvensmarginkrav og solvensmarginkapital

Tusen kroner	2015	2014
Innskutt egenkapital	220 000	220 000
Opptjent egenkapital	861 994	687 674
Fradrag immaterielle eiendeler	-17 621	-10 137
Utsatt skattefordel	0	0
Minstekrav til reassuranseavsetning	-4 485	-2 169
Netto ansvarlig kapital	1 059 887	895 368
Eiendeler og poster utenom balansen fordelt på risikokategorier		
Risikovekt 0 %	388 735	336 406
Risikovekt 10 %	147 169	147 204
Risikovekt 20 %	1 359 234	1 374 374
Risikovekt 35 %	0	0
Risikovekt 50 %	669 869	665 790
Risikovekt 100 %	1 544 981	1 411 154
Risikovekt 150 %	0	0
Poster utenom balansen (valutarelaterte kontrakter)	0	0
Vektet beløp eiendeler i balansen	2 166 479	2 033 645
Vektet beløp poster utenom balansen	0	0
Risikovektet beregningsgrunnlag	2 166 479	2 033 645
Kapitaldekning	48,92 %	44,03 %
Solvensmargin i hht forskrift gitt av Finansdepartementet	743 %	767 %
Solvensmarginkrav	201 235	173 852
Solvenskapital	1 495 958	1 333 921
- Herav ansvarlig kapital	1 059 887	895 368
- Herav sikkerhetsavsetning ut over 55 % av minstekravet	399 686	395 090
- Herav andel av naturskadefondet	36 385	44 521
- Herav fradrag i solvenskapital i henhold til §8a	0	-1 057
Kapitaldekningskrav		
Myndighetenes krav til minimum kapitaldekning er fastsatt til 8 prosent for forsikringsselskaper og andre finansinstitusjoner, herunder skadeforsikringsselskaper.		
Egenkapital		
Aksjekapital	220 000	220 000
Annen innskutt egenkapital	140 866	140 866
Innskutt egenkapital	360 866	360 866
Fond, bundet egenkapital	185 277	214 025
Annen opptjent egenkapital	716 642	544 639
Minstekrav til reassuranseavsetning	4 485	2 169
Annen opptjent egenkapital totalt	721 127	546 808
Innskutt og opptjent egenkapital	1 267 270	1 121 699

Note 14 Kapitaldekning, solvensmarginkrav og solvensmarginkapital (forts.)

Solvens 2 er innført fra 1.1.2016 og beregningen av Solvensmargin endres fullstendig samtidig med at krav til kapitaldekning og kjernekapitaldekning bortfaller. I Solvens 2 balansen inngår eiendeler og forpliktelse til virkelig verdi. For eiendeler som har en lavere/høyere verdi i regnskapet korrigeres derfor med mer/underverdiene. For KLP Skadeforsikring AS's forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Basiskapital (kapitalgruppe 1) fremkommer av Solvens 2 balansen. Supplerende kapital (kapitalgruppe 2) består avsetning til naturskadefondet og garantiavsetningen. Våre foreløpige beregninger viser følgende resultater for Solvens 2:

Forenklet Solvens 2 balanse

Millioner kroner			
Eiendeler, bokført	4 128	1 985	Beste Estimat
Merverdier HTF	90	136	Risikomargin
Andre mer/mindreverdier	-22	58	Utsatt skatteforpliktelse
		365	Andre forpliktelser
Sum eiendeler	4 196	2 544	Sum gjeld
		1 652	Basiskapital - kapitalgruppe 1
		40	Garantiavsetningen
		146	Naturskadeavsetningen
		186	Basiskapital - kapitalgruppe 2
		1 838	Ansvarlig kapital under Solvens 2
		812	Solvenskapitalkrav (SCR)
		353	Minstekapitalkrav (MCR)
			Kapitaldekning Solvens 2 226 %

Forklaringer

- Andre mer/mindreverdier består av:

Immaterielle eiendeler -17

Verdijustering av reassurandørenes andel av forsikringsforpliktelsene - 5

- Det er ikke regnet utsatt skatteforpliktelse på sikkerhetsavsetningen

Dette vil kunne utgjøre 25% * 540 = 135

- Naturskadeavsetningen på 146 er lagt som basiskapital i kapitalgruppe 2.

Det er ikke endelig avklart om denne avsetningen kan regnes som ansvarlig kapital under Solvens 2.

- Garantiavsetningen på 40 er lagt som basiskapital i kapitalgruppe 2.

Det er ikke endelig avklart om denne avsetningen kan regnes som ansvarlig kapital under Solvens 2.

- Worst Case scenario på alle uavklarte spørsmål vil medføre en Solvens 2-kapitaldekning på 203 %.

Uansett er solvenssituasjonen meget tilfredsstillende.

Note 15 Immaterielle eiendeler

Tusen kroner	31.12.2015	31.12.2014
Bokført verdi 01.01	10 137	13 912
Anskaffelseskost 01.01	45 368	45 368
Tilgang gjennom året	11 800	0
herav internt opparbeidet	0	0
herav kjøpt	11 800	0
Avgang	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	57 168	45 368
Akkumulerte avskrivninger tidligere år	-35 231	-31 456
Åretes ordinære avskrivninger, lineær	-4 316	-3 775
Åretes nedskrivning	0	0
Bokført verdi pr 31.12	17 621	10 137

Avskrivningstid 3 til 12 år

Note 16 Ytelser til ledende ansatte m.v

2015	Utbetalt fra selskapet					Utbetalt fra annet selskap i samme konsern						
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Rentesats pr. 31.12.2015	Avdragsplan ¹⁾
Tusen kroner												
Ledende ansatte												
Tore Tenold, administrerende direktør	2 752	144	1 103	-	-	-	-	-	-	2 018	2,25	Fleksilån
Styret												
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	-	3 694	167	1 509	-	10 017	2,25	A45
Jan Hugo Sørensen	80	-	-	-	-	-	-	-	-	3 679	2,45-3,90	A34/A43
Inger Østensjø	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steinar Haukeland, valgt av og blant de ansatte	80	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toril B. Ressem ²⁾	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marianne Sevaldsen	-	-	-	-	-	2 520	158	1 192	-	4 439	2,25	A43
Reidun W. Ravem ²⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lene Elisabeth Bjerkan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kontrollkomite												
Ole Hetland, leder	-	-	-	-	-	98	-	-	-	-	-	-
Bengt P. Johansen	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Berit Bore	-	-	-	-	-	86	-	-	-	-	-	-
Dordi E. Flormælen	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Thorvald Hillestad	-	-	-	-	-	83	-	-	-	-	-	-
Representantskap												
Sum representantskap	39	-	-	-	-	541	-	-	-	28 811	-	-
Ansatte												
Sum lån ansatte i KLP Skadeforsikring AS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	177 241	-	-

Note 16 Ytelser til ledende ansatte m.v (forts.)

2014	Utbetalt fra selskapet					Utbetalt fra annet selskap i samme konsern						
	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjonsopptjening	Planendring pensjonsytelse ³⁾	Lån	Rentesats pr. 31.12.2014	Avdragsplan ¹⁾
Ledende ansatte												
Tore Tenold, administrerende direktør	2 628	138	1 020	-107	-	-	-	-	-	2 397	2,90	Boligkreditt
Styret												
Sverre Thornes, leder	-	-	-	-	-	3 569	164	1 257	-1 133	7 211	2,70-3,15	A41
Reidar Mæland ²⁾	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Hugo Sørensen	40	-	-	-	-	-	-	-	-	3 824	3,15-3,90	A34/A43
Inger Østensjø	78	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steinar Haukeland, valgt av og blant de ansatte	40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bengt Kristian Hansen, valgt av og blant de ansatte	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toril B. Ressem	-	-	-	-	-	1 684	137	618	-	2 579	2,90	A30
Reidun W. Ravem	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kontrollkomite												
Ole Hetland, leder	-	-	-	-	-	97	-	-	-	-	-	-
Bengt P. Johansen	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Mathilde Irene Skiri ²⁾	-	-	-	-	-	39	-	-	-	-	-	-
Berit Bore	-	-	-	-	-	41	-	-	-	-	-	-
Dordi E. Flormælen	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Thorvald Hillestad	-	-	-	-	-	80	-	-	-	-	-	-
Representantskap												
Sum representantskap	70	-	-	-	-	740	-	-	-	47 363	-	-
Ansatte												
Sum lån ansatte i KLP Skadeforsikring AS	-	-	-	-	-	-	-	-	-	111 461	-	-

¹⁾ A=annuitetslån, S=serielån, siste avdrag

²⁾ Fratrådt vervet i løpet av året

³⁾ Planendring pensjonsytelse viser effekten av levealdersjustering for årskullene fra 1954 vedtatt i 2008, samt endringer i uførepensjonsreglene vedtatt i 2014. Begge disse planendringene ble innarbeidet i beregning av pensjonsforpliktelsen i 2014.

Styret i KLP har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et kompensasjonsutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningen i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Administrerende direktør har ingen avtale om prestasjonslønn (bonus), eller avtale om lønnsgaranti ved oppsigelse. Administrerende direktør har pensjonsalder på 65 år.

Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre fordeler ved opphør eller endring av vervet.

Honorar for styremedlemmer fastsettes av generalforsamlingen. Styremedlemmer som er ansatt i KLP-konsernet uten å være valgt av og blant de ansatte mottar ikke honorar for styrevervet. Ytelser utover mottatt styrehonorar for styremedlemmer ansatt i KLP-konsernet oppgis bare dersom disse inngår i gruppen ledende ansatte i KLP-konsernet. Det samme gjelder for opplysninger om lån utbetalt fra andre selskaper i konsernet.

KLP Skadeforsikring AS har felles kontrollkomité med resten av KLP - konsernet, og felles representantskap med morselskapet Kommunal Landspensjonskasse.

Alle ytelser er oppgitt uten påslag for arbeidsgiveravgift.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no.

Note 17 Revisjonshonorar

Tusen kroner	2015	2014
Lovpålagt revisjon	332	421
Andre attestasjonstjenester	0	0
Skatterådgivning	0	0
Andre tjenester utenfor revisjonen	0	45

Beløpene ovenfor er inklusive merverdiavgift.

Note 18 Antall ansatte

	2015	2014
Antall ansatte pr 31.12	130	118
Gjennomsnittlig antall ansatte	124,0	118,0

Note 19 Salgskostnader

Tusen kroner	2015	2014
Lønn til ansatte	38 522	33 096
Øvrige personalkostnader	12 163	10 186
Agentprovisjoner	8 017	5 616
Øvrige kostnader	7 937	9 199
Sum	66 639	58 097

Note 20 Driftskostnader

Tusen kroner	2015	2014
Artsinndeling:		
Personalkostnader	120 383	97 365
Avskrivninger	3 136	3 775
Andre driftskostnader	94 507	92 958
Sum driftskostnader	218 026	194 099

Note 21 Pensjonsansvar egne ansatte

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLPs Fellesordning for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»). Selskapet tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Selskapet har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2 og 3.

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Pensjonskostnader						
Nåverdi av årets opptjening	13 981	1 747	15 728	11 305	1 601	12 906
Administrasjonsomkostning	362	0	362	330	0	330
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	2 022	246	2 269	1 641	226	1 866
Resultatført planendring	0	0	0	-10 203	-857	-11 060
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift og adm	16 366	1 993	18 360	3 073	969	4 042
Netto finanskostnad						
Rentekostnad	3 380	302	3 683	4 508	400	4 908
Forventet avkastning	-2 006	0	-2 006	-3 126	0	-3 126
Forvaltningsomkostning	296	0	296	297	0	297
Netto rentekostnad	1 670	302	1 972	1 679	400	2 079
Arbeidsgiveravgift - netto rentekostnad	235	43	278	237	56	293
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift	1 906	345	2 251	1 916	457	2 373
Estimatavvik pensjoner						
Aktuarielt tap (gevinst)	-20 872	-1 715	-22 588	18 711	1 076	19 787
Arbeidsgiveravgift	-2 943	-242	-3 185	2 638	152	2 790
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift	-23 815	-1 957	-25 772	21 350	1 228	22 577
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	-5 544	381	-5 162	26 338	2 653	28 992

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Pensjonsforpliktelser						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	129 360	11 662	141 021	133 755	11 466	145 222
Pensjonsmidler	93 717	0	93 717	83 386	0	83 386
Netto forpliktelse før arbeidsgiveravgift	35 643	11 662	47 305	50 369	11 466	61 836
Arbeidsgiveravgift	5 026	1 644	6 670	7 102	1 617	8 719
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	134 385	13 306	147 691	140 857	13 083	153 940
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift	40 669	13 306	53 975	57 471	13 083	70 555

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Avstemming pensjonsforpliktelse						
Balanseført nto forpliktelse/(midler) 01.01.	57 471	13 083	70 555	41 609	10 457	52 066
Resultatført pensjonskostnad	16 366	1 993	18 360	3 073	969	4 042
Resultatført finanskostnad	1 906	345	2 251	1 916	457	2 373
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift	-23 815	-1 957	-25 772	21 350	1 228	22 577
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-1 391	-20	-1 411	-1 295	-3	-1 298
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	-9 868	-139	-10 007	-9 181	-24	-9 205
Balanseført nto forpliktelse/(midler) 31.12 i år	40 669	13 306	53 975	57 471	13 083	70 555

Planendring

I 2009 ble det besluttet innført levealdersjustering i offentlig tjenstepensjon og AFP-ordningen i offentlig sektor. Samtidig ble reglene om opptjening av pensjon i folketrygden endret. Konsekvensen for samordning av offentlig tjenstepensjon med pensjon opptjent gjennom folketrygden ble ikke fastsatt. Det har derfor ikke vært mulig å gi et godt estimat på konsekvensene av disse endringene ved estimering av pensjonsforpliktelsen selskapet har overfor sine ansatte, og det har vært holdt utenfor beregningen av forpliktelsen. Høsten 2013 ble det vedtatt en bransjestandard for beregning av levealdersjusteringen, noe som har medført at det i 2014 ble mulig å estimere konsekvensen av denne selv om samordningsreglene fortsatt ikke er vedtatt. Med bakgrunn i dette innarbeides levealdersjusteringene i forpliktelsen per 31.12.2014. Levealdersjusteringen er innarbeidet som en planendring.

Det ble vedtatt nye uførepensjonsregler i 2014 og disse er nå innarbeidet i tariffavtalen. Denne endringen er innarbeidet som en planendring i forpliktelsen per 31.12.2014. Dette gir en redusert pensjonsforpliktelse, fordi folketrygden gjennomgående vil dekke en større del av uførepensjonsytelsene.

Note 21 Pensjonsansvar egne ansatte (forts.)

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Planendringer i perioden						
Planendringer i perioden	0	0	0	-8 942	-752	-9 694
Arbeidsgiveravgift på planendring	0	0	0	-1 261	-106	-1 367
Resultatført planendringer i perioden	0	0	0	10 203	857	11 060
Ikke resultatført planendring 31.12	0	0	0	0	0	0

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Endring i pensjonsforpliktelser						
Brutto pensjonsmidler 01.01 før planendring	140 857	13 083	153 940	115 853	10 457	126 310
Planendring	0	0	0	-10 203	-857	-11 060
Brutto pensjonsforpliktelse etter planendring	140 857	13 083	153 940	105 650	9 600	115 249
Nåverdi av årets opptjening	13 981	1 747	15 728	11 305	1 601	12 906
Rentekostnad	3 380	302	3 683	4 508	400	4 908
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	-23 180	-1 957	-25 137	19 559	1 228	20 786
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	2 022	246	2 269	1 641	226	1 866
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	235	43	278	237	56	293
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-1 391	-20	-1 411	-1 295	-3	-1 298
Utbetalinger	-1 520	-139	-1 659	-747	-24	-771
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12	134 385	13 306	147 691	140 857	13 083	153 940

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Endring i pensjonsmidler						
Pensjonsmidler 01.01	83 386	0	83 386	74 244	0	74 244
Forventet avkastning	2 006	0	2 006	3 126	0	3 126
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	636	0	636	-1 791	0	-1 791
Administrasjonsomkostning	-362	0	-362	-330	0	-330
Finansomkostning	-296	0	-296	-297	0	-297
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm	9 868	139	10 007	9 181	24	9 205
Pensjonsmidler 31.12	93 717	0	93 717	83 386	0	83 386

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Pensjonsordningens over-/ underfinansiering						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	134 385	13 306	147 691	140 857	13 083	153 940
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	93 717	0	93 717	83 386	0	83 386
Netto pensjonsforpliktelse	40 669	13 306	53 975	57 471	13 083	70 555

Tusen kroner	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Avkastning på pensjonsmidlene						
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	2	0	2	3	0	3
Aktuarielt tap/gevinst på pensjonsmidlene	1	0	1	-2	0	-2
Faktisk avkastning på pensjonsmidlene	3	0	3	1	0	1

	31.12.2015	31.12.2014
Økonomiske forutsetninger (felles for alle pensjonsordningene)		
Diskonteringsrente	2,70 %	2,30 %
Lønnsvekst	2,50 %	2,75 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,48 %	1,73 %

Til målingen av pensjonskostnaden for 2015 anvendes forutsetninger per 31.12.2014, mens for beregning av pensjonsforpliktelsen 31.12.2015 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2015. Forutsetningene er basert på markedssituasjonen per 31.12.2015 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

Note 21 Pensjonsansvar egne ansatte (forts.).

Aktuarielle forutsetninger:

KLPs Fellesordning for kommuner og bedrifter («Fellesordningen»)

En viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Uttak av AFP i 2015 (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere):

Kostnadene til AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 45 prosent som går av med AFP-pensjon. Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringsen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelsen.

Frivillig avgang for Fellesordningen i 2015 (i prosent)

Alder (i år)	<20	20-23	24-29	30-39	40-50	51-55	>55
Turnover	20 %	15 %	10 %	7,5 %	5 %	2 %	0 %

Pensjoner over driften

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013BE lagt til grunn som i Fellesordningen.

Antall	Felles- ordningen	Over drift	2015	Felles- ordningen	Over drift	2014
Medlemstatus						
Antall aktive	124	8	132	115	8	123
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	75	0	75	66	0	66
Antall pensjoner	13	1	14	9	1	10

2015

2014

Pensjonsmidlenes sammensetning:

Eiendom	12,8 %	11,1 %
Utlån	12,3 %	10,9 %
Aksjer	19,8 %	20,4 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	26,9 %	27,6 %
Omløpsobligasjoner	20,6 %	21,4 %
Likviditet/pengemarked	7,6 %	8,7 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året. Verdijustert avkastning av eiendelene ble 3,6 prosent i 2015 og 6,9 prosent i 2014.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2016 – 31. desember 2016 er 14,3 millioner kroner.

Sensitivitetsanalyse per 31.12.2015

Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	9,9 %
Årets opptjening	13,5 %
Lønnsvekst økes med 0,25%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	1,3 %
Årets opptjening	3,1 %
Dødeligheten styrkes med 10%	Økning
Brutto pensjonsforpliktelse	2,5 %
Årets opptjening	1,9 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det et lite sannsynlig scenario og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,1.

Note 22 Skatt

Tusen kroner	2015	2014
Regnskapsmessig resultat før skatt	172 845	304 184
Andre resultatkomponenter	25 772	-22 577
Resultat før endring av avsetninger	198 617	281 607
Forskjeller mellom regnskapsmessig- og skattemessig resultat:		
Tilbakeføring av verdireduksjon finansielle eiendeler	557	880
Tilbakeføring av verdiøkning finansielle eiendeler	-94 671	-122 677
Regnskapsmessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-242	-13 296
Skattemessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer		2 289
Skattemessig tap ved realisasjon av aksjer og andeler verdipapirer	-2 852	
Andel av skattemessig inntekter i deltagerlignede selskaper	22 914	20 707
Andel av regnskapsmessige inntekter i deltagerlignede selskaper		
Andre permanente forskjeller	1 965	1 010
Endring i forskjeller som påvirker forholdet mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	9 852	-5 661
Skattemessig resultat (grunnlag for skattekostnaden)	136 141	164 859
Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt		
Avgitt konsernbidrag	-136 141	-164 859
Grunnlag for betalbar skatt	-	-
Avstemming av grunnlag for utsatt skatt		
Skatteøkende midlertidige forskjeller:		
Andre forskjeller	189 762	216 194
Verdipapirer	51 730	62 481
Resultatforskjeller på andeler i deltagerlignede selskaper	126 341	62 652
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	367 833	341 327
Skattereduserende midlertidige forskjeller:		
Pensjonsforpliktelse	-53 975	-70 555
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-53 975	-70 555
Netto midlertidige forskjeller	313 858	270 772
Forskjeller som ikke inngår i beregningen av utsatt skatt/skattefordel	-189 762	-216 194
Grunnlag for utsatt skatt/utsatt skattefordel	124 096	54 578
Balanseført utsatt skatt	31 024	14 736
Endring i utsatt skatt/skattefordel	12 327	0
Endring i utsatt skatt/skattefordel som følge av endret skattesats	-2 482	0
Resultatført endring av utsatt skatt	9 845	19 786
Endring utsatt skatt ført mot andre resultatkomponenter	6 443	-6 096
Oppsummering av årets skattekostnad		
Avgitt konsernbidrag	-136 141	-164 859
Resultatført betalbar skatt på årets avgitte konsernbidrag	-36 758	-44 512
Resultatført endring av utsatt skatt	-9 845	-19 786
Sum skattekostnad	-46 603	-64 298

Note 23 Transaksjoner med nærstående parter

Tusen kroner	2015	2014
Inntekter		
Forsikringspremie		
KLP Eiendom AS	11 950	8 983
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)	9 466	9 050
KLP Banken AS	9	8
SUM	21 425	18 041
Resultat		
KLP Kapitalforvaltning AS, forvaltningshonorar	1 549	2 010
KLP Eiendom AS, forvaltningshonorar	1 002	906
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), husleie	13 504	13 010
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), pensjonspremie	9 868	9 181
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), stabstjenester (selvkost)	84 110	83 945
KLP Banken AS, rentesubsidierte ansattlån	304	626
SUM	110 335	109 679
Balanse		
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), kjøp av gruppelevportefølje	-11 800	
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), fordringer		20 248
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), konsernbidrag	-37 778	-120 451
Kommunal Landspensjonskasse (KLP), netto mellomværende	-9 712	-9 149
KLP Bedriftspensjon AS, netto mellomværende		-8
KLP Kapitalforvaltning AS, netto mellomværende	-315	-329
KLP Banken AS, netto mellomværende	-200	-237
KLP Boligkreditt AS, netto mellomværende	-21	-15
SUM	-59 825	-109 941

Transaksjoner med nærstående parter er gjennomført til generelle markedsbetingelser, med unntak av selskapets andel av fellesfunksjoner (stabstjenester), som er fordelt til selvkost. Fordelingen er basert på faktisk bruk. Alle mellomværende blir gjort opp fortløpende.

Note 24 Erstatninger for egen regning

Erstatningsanslag eksklusive poolordninger og indirekte skadebehandlingskostnader:										
Årgang:	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tusen kroner										
- ved årets slutt	390 521	428 760	441 592	465 393	525 859	514 663	521 902	538 278	692 194	835 230
- ett år etter	390 032	410 918	427 127	488 873	546 184	532 073	527 589	516 815	705 234	
- to år etter	367 282	383 794	406 535	463 095	522 220	520 459	511 896	498 662		
- tre år etter	344 928	363 403	393 013	456 964	509 507	499 052	506 639			
- fire år etter	332 575	340 499	383 346	442 901	497 530	471 519				
- fem år etter	311 561	331 622	365 317	420 149	477 659					
- seks år etter	312 078	323 249	353 512	403 945						
- syv år etter	306 997	315 549	340 890							
- åtte år etter	299 979	303 824								
- ni år etter	292 124									
Nåværende erstatningsanslag	292 124	303 824	340 890	403 945	477 659	471 519	506 639	498 662	705 234	835 230
Utbetalte erstatninger	239 615	244 672	274 603	327 527	402 627	364 926	372 637	345 480	452 651	426 828
Gjenstående avsetninger	52 509	59 153	66 287	76 418	75 032	106 593	134 002	153 182	252 583	408 402
							Per 31.12.2015		Per 31.12.2014	
Erstatningsavsetninger eksklusive poolordninger og indirekte skadebehandlingskostnader:							1 646 535		1 668 728	
Erstatningsavsetninger for poolordninger eksklusive indirekte skadebehandlingskostnader:							57 196		46 906	
Avsetning for indirekte skadebehandlingskostnader:							81 361		77 908	
Totale erstatningsavsetninger:							1 785 092		1 793 542	

Til generalforsamlingen i KLP Skadeforsikring AS

Revisors beretning

Uttalelse om årsregnskapet

Vi har revidert årsregnskapet for KLP Skadeforsikring AS, som viser et totalresultat på kr 145 571 tusen. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2015, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømpoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for slik intern kontroll som styret og daglig leder finner nødvendig for å muliggjøre utarbeidelsen av et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en mening om dette årsregnskapet på bakgrunn av vår revisjon. Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder International Standards on Auditing. Revisjonsstandardene krever at vi etterlever etiske krav og planlegger og gjennomfører revisjonen for å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon.

En revisjon innebærer utførelse av handlinger for å innhente revisjonsbevis for beløpene og opplysningene i årsregnskapet. De valgte handlingene avhenger av revisors skjønn, herunder vurderingen av risikoene for at årsregnskapet inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar revisor hensyn til den interne kontrollen som er relevant for selskapets utarbeidelse av et årsregnskap som gir et rettviseende bilde. Formålet er å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll. En revisjon omfatter også en vurdering av om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene utarbeidet av ledelsen er rimelige, samt en vurdering av den samlede presentasjonen av årsregnskapet.

Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til KLP Skadeforsikring AS per 31. desember 2015, og av resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Revisors beretning - 2015 - KLP Skadeforsikring AS, side 2

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag ISAE 3000 "Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon", mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 19. februar 2016
PricewaterhouseCoopers AS

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Erik Andersen', is written over a light blue horizontal line.

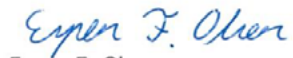
Erik Andersen
Statsautorisert revisor

KLP Skadeforsikring AS

AKTUARENS ERKLÆRING

De forsikringstekniske avsetningene pr. 31.12.2015 tilfredsstillende gjeldende krav til avsetninger. Aktuaren vurderer avsetningsnivået som tilfredsstillende i forhold til avsetningenes formål og den overtatte risiko.

Oslo 19.02.2016

Espen F. Olsen
Ansvarshavende aktuar

